

poština plačana v gotovini.

Doj^{oljub}

DANES
Poziv
ljublanskega
škola

Cena L 0.50

V Ljubljani 12. novemb

Leto 54 • Stev. 46

Slovo od jeseni

Slovo je navadno težko, toda ne vedno. Včasih se poslavljamo z lahkim srcem in z nestrpnim pričakovanjem. Roka v roki tedaj ni nekaj svinčeno težkega, ni več v njej magneta, ki bi družil obe v neločljivo enoto. Korak je lahek, čeprav gre zimi naproti. Pogled plava nazaj na zasnežene planine in na odpadlo listje, a ni moker, temveč čist in prozoren. Jesen gre od nas in mi zanjo ne žalujemo, kakor ne žaluje jasen dan za lepo večerno zarjo. Planine se vedno bolj ovijajo v meglenost in v bled pajčolan izginjajo njih vrhovi, a malokdo ve, da iz njihovih višin še vedno kraljuje znamenje odrešenja, kljub vsem viharjem, kljub gromom in bliskom, kljub snežnim zametom.

Poziv ljublanskega škofa

k veliki narodni spravi pobožnosti
deveterih prvih petkov

V ljubezni presvetega Srca Jezusovega vabim vse vernike k posebni pobožnosti deveterih prvih petkov z začetkom v letošnjem decembru (prvi petek je 5. decembra).

Mnogi so to pobožnost že opravili, morda že večkrat. Saj je obljuba Jezusova, ki jo je dal sveti Marjet Mariji, znana in je nagnila marsikoga, da je žrtvova čas in trud ter devet prvih petkov za površijo dobro pripravljen sprejel zadostilno sveto obhajilo.

Da Vas vabim še enkrat, da istočasno skupaj obhajamo to pobožnost, so vzrok strašne stiske sedanjosti, ko ne trpimo samo mi, ampak vsi narodi Evrope. Ponižno moramo priznati, da je Evropa veliko grešila in bila v mnogočem laži-krščanska, sto in stoletja je zametavala velikianske milosti Kristusove in tako si je sama spletla bič, ki jo zdaj tepe. Usmiljenje božje in s tem konec hudih preizkušenj upamo doseči, če od svoje strani skušamo Bogu nuditi odkritosrčno zadoščenje za vse grehe in žalitve sveta in sicer tako, kakor to želi presv. Srce Jezusovo.

Poleg osebnega namena, ki ga bo vsak zase naredil, imejmo vsi skupno ta namen: Tebi, presveto Srce Jezusovo, darujemo to pobožnost prvih petkov v zadoščenje tistih grehov, zaradi katerih je Evropo in nas zadela sedanja težka preizkušnja in te prisrčno prosimo, skrajšaj dneve preizkušnje, reši nas vsega hudega in daj nam kmalu svoj mir!

Vsa podrobna navodila boste dobili od svojih dušnih pastirjev. Prosim Vas, udeležujte se te pobožnosti, kolikor le mogoče mnogoštevilno in z neomejenim upanjem v presveto Srce Jezusovo.

Gregorij Rožman,
škof

Ponočno cvetje

Medlo sije mesec skozi veje. Tu in tam se oglasi kaka žival, da se zdrzne pozni popotnik in mu zastane dih. Okrog in okrog ga strajajo čudne postave grmovja in dreves; zdi se mu kot bi iz vsakega vstajale čudne postave. Nekaj korakov pred seboj zagleda svetle točke, ki se zde kot kiroko razprte mrtvaške oči. Kot prikovana mu zastane noga. Toda glej saj to ni posamezno oko, kar več jih je in zlivajo se v skupine. Zdi se, da se zapre eno, zdaj drugo, pa se namesto teh odpro nova očesa...

Pogumno stopi naprej, naravnost proti strahu. Čim bliže si, tem bolj jasni postajajo obrisi. Kmalu spoznaš, da so ta bela, svetlikajoča očesa, beli cveti kimaajoče lepnice, ki cvete samo tri noči, dočim se zdi podnevi ovenela. Rastlina mora torej hiteti, da si zagotovi oploditev. Kako napravi to?

Ko se začne sonce nagibati k zatonu in tafo razprostrati mrak svoja krila na zemljo, pride življenje v dozdevno ovenele cvetne liste, ki se napno in iztegnejo. Venec prašnikov moli iznad njih in se ponuja težko pričakovanim nočnim gostom. Čudovit vonj kipi iz prebujenih cvetov in vabi goste, naj pridejo in pijejo iz globoke čale sladko pijačo. Pri tem pa so prašniki oddali svoj cvetni prah in nočni gost hiti z njim obložen k drugem cvetu, ki že pričakuje obiska in z veseljem sprejme prišlega gosta, da ga posipa s cvetnim prahom.

Z novim jutrom, ko se vsa narava prebudi, zapre nočna rastlina svoje cvete, da prepreči dostop vsem nepoklicanim gostom; mravljam in žuželkam, nepoklicanim zato, ker bi se sicer hoteli okoristiti s sladko pijačo, bi pa dela, ki ga rastlina za to pijačo zahteva, ne mogli opraviti. Če tak vsiljiv gost le hoče k cvetu, tedaj mu je pot navzgor zaprta, kajti obroč lepila varuje dohod k cvetom. Tam obliči in tam najde smrt.

Ves svetli, topli poletni dan je cvet lepote zaprt in šele naslednjo noč se zopet odpre. Toda dočim je zunanji venec prašnikov, ki je opravil svojo dolžnost in svoj cvetni prah oddal, že ovenel, vstane zdaj namesto njega drugi, notranji venec prašnikov. Tretjo noč pa pride najvažnejše. Prašniki se več ne ponujajo nočnim metuljem, namesto njih se ponuja pestič s brazdo. Pokrit s cvetnim prahom prileti nočni gost na cvet in oplodi brazdo s tem prahom. Tako je cvet opravil svojo dolžnost in je vse, kar je doslej goste privabljal, nepotrebno, zato odpade. Zunanje življenje je nehala, začelo pa je notranje, ki mora zagotoviti bodočnost, bodoči rod.

Polna posebnosti in značilnosti je še neka druga rastlina, namreč lusnec ali luš, ki jo pozna le malo ljudi. Ta rastlina cvete že v marcu in aprilu in živi le kratko življenje. Velik del njenih cvetov pa sploh ne zagleda belega dne nad zemljo, marveč ostane kar pod zemljo. Dočim potrebuje velika večina rastlin sončne svetlobe za svoje življenje in delovanje, je tej rastlini sončna svetloba nepotrebna. Lusnec je namreč zajedavec ali parazit. Sam se hrane ne prideluje iz vode, zraka in soli s pomočjo sončne svetlobe, marveč živi na račun drugih rastlin.

Na koncu s luskami pokrite korenike, ki sega skoraj meter globoko pod zemljo, opazimo nabrekli, ki je nekaj vedno lačni želodec rastline. Iz te odebline gredo številne korenine na vse strani in iščejo korenin topola, leske in jelše. Ko pridejo do njih, jih obdajo s gosto mrežo korenin, ki imajo polno srkalne (havratorije), to je priprav, s katerimi srkajo iz korenin gostiteljev hrano.

To, kar smo opisali, je vsa rastlina, ki preživi večji del življenja pod zemljo, le včasih se zdi, da si zaželi svetlega dne in sicer spomladi, ko pošlje nekaj bledih, mesnatih sočnih cvetnih poganjkov nad zemljo. Toda ti cveti so kaj čudni. Rdečkastovijoličasti krovni lističi pokrivajo svetlorožnate čašne liste in med temi opazimo trokrožno bledorožnato spodnjo ustno in temnorožno, belodasto zgornjo. Vsa ta čudovitost pa trpi le malo časa, kajti kmalu so cveti opraneni, odmro. Cvetno steblo hranj le še krovne lističe in glavice s semen.

Narava nam nudi marsikaj čudovitega, pa tudi izrednega. Človek nikoli ne bi mislil, da ga noč in cvet združljiva, še manj, da bi mogla cvetlica cveteti pod zemljo. In vendar je tako.

Sledimo klicu ljubljskega škofa!

**Slovenci, strnimo se v eno vrsto vsi do zadnjega in zadoščujmo
božjemu Srcu za strašne stiske sedanjosti.**

Nihče ne more tajiti, da je mnogokrat trpljenje le posledica človeških zablod, človeškega greha. Nihče ne more tajiti, da so evropski narodi veliko grešili, da so zašli daleč stran od Boga. Res je, da Bog pošilja trpljenje tudi na dobre ljudi, da jih preizkuša, dviga h kreposti in pripravlja večje plačilo. Res pa je tudi, da je mnogokrat trpljenje le kazen za velike grehe narodov in posameznikov, radi katerih trpi često potem vse človeštvo.

Z zadoščevanjem, s pokoro popravljamo krivice in žalitve, storjene Bogu in kličemo nase spet njegov blagoslov in njegovo milost.

Priznajmo, da tudi mi Slovenci nismo izvzeti iz števila onih, ki so žalili božje Srce in priklicali nad evropske narode stisko sedanjosti. Storimo svojo dolžnost, zadoščujmo in zadoščujmo, da se nas božje Srce usmili, da se radi naše pokore in našega trpljenja usmili tudi drugih narodov in jim pošlje milost resničnega spreobrnjenja k pravemu krščanstvu.

V ta namen nas kliče ljubljanski škof k velikim pobožnostim, ki imajo le ta cilj, da operejo pred božjim Srcem naše grehe in grehe drugih narodov in mu dajo zadoščenje za velike zablode sedanjega časa.

Po vseh slovenskih cerkvah se bodo začele z mesecem decembrom velike spravne pobožnosti. K njim so vabljeni vsi Slovenci brez razlike.

Vsak mesec se bo na posebno slovesen način praznoval praznik prvega petka.

Pred prvim petkom v decembru se bo obhajala devetdnevnic, ki se bo začela 26. novembra ter bo trajala do 4. decembra. Devetdnevnic bo v ljubljanskih cerkvah zvečer, na deželi zjutraj.

Spored devetdnevnic bo sestavljen takole:

1. Četrtni govor.
2. Litanije Srca Jezusovega.
3. Rožni venec.
4. Zadnji dan devetdnevnic sv. ura.

Tam, kjer pobožnosti prvega petka ali devetdnevnic ne bi bilo možno opravljati na predpisan način, naj se verniki zberejo in opravljajo pobožnosti na drug način.

Ves slovenski narod naj se združi okrog teh pobožnosti v eno samo vrsto, ki bo zadoščevala božjemu Srcu in klicala milost na slovensko ljudstvo.

Kmetje in delavci! Sredi napornega in težkega dela dvignite svoje roke k Bogu, pokažite mu žulje in iskreno prosite, da vam bodo radi vaše spokornosti in trpljenja prikrajšani dnevi preizkušnje.

Izobraženstvo in drugi sloji! Dvignite svoj um k božjemu Srcu, uklonite ga njegovi vsemogočnosti, da se nas usmili in nam vrne zopet svoj mir.

Kaj je NOVEGA

d Gostilničarsko nabavljajo zadrugo so ustanovili v Ljubljani za vso ljubljansko pokrajino. d Sprememba v prometu potniških vlakov na progi Ljubljana-Zalog. Pričeni s sredo, dne 5. novembra 1941 vozi na progi Ljubljana-Zalog dnevno redno en par potniških vlakov več in sicer v smeri Ljubljana-Zalog vlak št. 610 z odhodom iz Ljubljane ob 8.17 in s prihodom v Zalog ob 8.28 ter v obratni smeri vlak št. 625 z odhodom iz Zaloga ob 8.33 in s prihodom v Ljubljano ob 8.48. Od istega dne dalje odhaja vlak št. 630 iz Ljubljane eno uro kasneje t. j. ob 15.20 ter vlak št. 631 iz Zaloga 25 min. kasneje t. j. ob 15.40.

d Kraji Podgrad, Gradovlje in Gostinca so se izločili iz okoliša pošte Devica Marija v Polju, ker se nahajajo na ozemlju, zasedenem po nemški vojski.

d Brez posebne dovolilnice ne sme nihče iz hiše v ljubljanski občini od 21. do 5. ure; v drugih občinah pa od 20.30 do 5. ure.

d Cene tobaknih izdelkov so se s 5. novembrom 1941 podražile. Več bodo povedali trafikanti.

d Avtobusni promet se po najnovejši odredbi pristojnih oblasti ne sme vršiti pred sedmo uro zjutraj in po devetih urah zvečer.

h Zagreb bo imel tudi zimske letalske zveze z inozemstvom. Na progi Zagreb, Dunaj, Berlin bodo uvedli pošelj vsakodnevni letalski promet.

h Nakaznice za surovo maslo bodo uvedli v Zagrebu.

Maročnikom »Slovenčeve knjižnice«!

Če kdo želi imeti knjige »Slovenčeve knjižnice« v platno vezane, mu to lahko oskrbimo za doplačilo 6 lir za vsako knjigo.

»Slovenčeva knjižnica«, Kopitarjeva 6, Ljubljana

h Tovarno za suhe mesne izdelke v Vrbovcu je vzela v zakup zagrebška občina.

h Državna blagajna v Zagrebu je dala mestu Sarajevu na razpolago 35 milijonov kun za popravilo zgradb, poškodovanih ob priški bombardiranja 13. aprila. Podpore bodo deležni samo h Gostilničarski in hotelski nameštenci bodo od 1. novembra naprej delali vsak dan eno uro zastoj v korist hrvaške vojske, veteranskih organizacij in gradnje delavskih domov.

h Prvo veliko mlekarstvo, ki bo lahko predelalo okrog 30.000 litrov mleka, bodo ustanovili v Bjevaru.

d Dne 22. t. m. izide okrog 100 strani obsega knjižica »Delajmo jaslice«, ki jo je spisal prof. Niko Kuret. Slovenci se nimamo dela, v katerem bi bilo duhovno bogastvo in pozicija jaslice tako izpraznjena. Preglednemu zgodovinskemu orisu slede globoka, a izredno živahno podana razmišljanja o vsem, kar naj nam jaslice so in bodo, zlasti v teh dneh. Kiene in lepe, adventne misli, ki bodo v vsakem čitatelju vzbujale pravo adventno ubranost. Meditacijo pa naj poži delo. Zato daje pisatelj v obširnejšem drugem delu knjižice podrobna navodila, kako naj si v adventu sami napravimo jaslice čim ceneje, čim lepše in čim bolj domače, da bomo tudi mi ob njih doživljali tisto pristno religiozno veselje naših prednikov, ki ga tako živo opisujeta Trdina in Erjavce. Da bi pa vsi prijatelji jaslic knjigo čimprej in čim ceneje prejeli, jih vabimo, da jo naroče vnaprej z dopisnico, ki jo pošljejo na naslov založbe »Nova stvar«, Ljubljana. Kdor naroči knjigo do 20. t. m., jo prejme takoj ob izidu na dom za izjemno ceno šestih lir. Ta cena pa velja le za tiste, ki knjižico naroče vnaprej in ki navodna amov po dostavljeni polovici čimprej poravnava.

g Po dogovoru med Italijo in Nemčijo se cena premoga, ki ga dobavlja Nemčija Italiji, do konca leta 1942. ne bo zvišala.

e Umrli Slovenci v Srbiji. Hübl Emil, tehnični poslovodja; Kovačič Karel, uradnik; Fatur Stanko, poslovodja; Zorko Alojz, skladiščnik; Gabrijelič Janez, predelavec; Kramberger Mirko, uradnik (iz Maribora); Villan Franc, mizar; Rustja Josip, mizar; Čížek Karel, mizar; Čebulin Albin, mizar; Možina Valentin, mizar; Novak Jože, mizar; Godar Jože, ključavničar; Stalekar Karol, ključavničar; Kunet Franc, ključavničar; Cergoj Kristijan, ključavničar; Koželj Jože star.; Andrej Savo, varilec; Perhacev Florijan, pleskar; Lorbek L., pleskar; Batagelj Janez, Lah Vaso, Smisnek Knut (sest. teh.); Steker, Novak Alojz; Cuk Ludvik (organiz.); Vurk L.; Tretjak Ivan. Umrlo je še kakih 15 ljudi, za katere se niso prispela imena.

g Obdavena menjava znamk. Zamenjavanje znamk med filatelisti samo po sebi ni podvrženo obdavčenju, v kolikor se vrši iz športa. Toda marsikateri filatelista neprestano zamenjava znamke, da ima kaj postranskega zaslužka. V kolikor iz naša letni promet manj kakor 20 mark, ni obdavčen. Pri menjajah za večje vsote pa je predpisan poslovni davek.

s Jesenski pridelek so se na polju. Kraševce je zima s snegom neprijetno presenetila. Jesenski pridelek so še počivni zunaj na polju, tako repa, korenje, pesa, zelje, turčica za silose in mnogo drugih, ponekod je ostala na polju tudi še požeta ajda, ki se je sušila v stajah. Tolažijo pa se, da tak jesenski sneg nima dolgega obstanika ter ga bo kmalu pobralo sonce, zemlja pa se na Krašu hitro osuši, tako da bodo lahko pridele v redu spravili.

e Do tal je pogorela »Sloga« tovarna za bonbone v Kruševcu.

e 250 slovenskih naselencev je v okraju varvarinskem v Srbiji. Največ rojakov je iz dravogradskega in hitkega okraja.

e Odposlanstvo slovenskih priseljencev iz Srbije se je mudilo nedavno v Belgradu, kjer je posredovalo za napredek kmetijskega gospodarstva v sadjareh in industrijsko-obrtnem pogledu. Na pristojnih mestih so odposlanstvu zagotovili pomoč.

s Noben Nemec ne sme gladovati in prežati. Nemška organizacija »Prinz Eugen« v Srbiji je priredila ono nedeljo v dvorani Kolarčeve univerze v Belgradu veliko zborovanje za zimsko pomoč. Glavni pooblaščenec, okrožni vodja Brucker, je v svojem govoru pod geslom »Noben Nemec ne sme gladovati in prežati« pozval vse navzoče, naj sodelujejo pri delu za zimsko pomoč. Njegov poziv je veljal vsem v Srbiji živčim Nemcem.

s Cena goveje mesa v Belgradu je določena na 34 din, ovčjega pa na 22 din za kilogram.

e 70.000 Hrvatov se je izselilo doslej iz Srbije v svojo državo.

Novi grobovi

m Umrli so: v Kandiji sodnik Jože Trsje, v Horjulu Majda Leben, v Brjah pri Rihenbergu Marija Zerjal, v Ajdovščini posestnik in trgovec Michael Malik, v Novem mestu Jožef Okorn, v Valjevu bivši jezenski občinski tajnik Ivan Potrato. — V Ljubljani so odšli v večnost: viš. rač. svetnik v p. Janko Košir, učiteljica v p. Minka Megušar roj. Goslar, profesor Vladimir Lapajne, trž. nadzornik, drž. žel. v p. Ivan Rant, eluga splošne bolnišnice v Ljubljani Franc Oven, Jožica Colarič, veletrgovec Ivan Samec, višji poštni kontrolor v p. Slavko Delkin, ravatelj zavoda za socialno zavarovanje dr. Joža Bohinjec in odvetnik dr. Janko Pikuš. Naj počivajo v miru!

Ima prav. UNilej: »Že spet si prišel brez peresnika v šolo. Kaj pa bi rekel vojak, ki bi brez puške šel v vojno?« — Franček: »Gospod general!«

Pri vojakih. »Kaj moraš najprej storiti, ko dobiš puško v roko?« — »Najprej pogledam, katero številko ima.« — »Prav; in zakaj?« — »Da ne bi čistil tuje puške.«

SLOVENČEV KOLEDAR

V VSAKO HIŠO!

Nekaj zanimivosti

Kako spleta pajek svojo mrežo

Prirodoslovci, ki opazujejo živali, pravijo, da je spretnost naših pajkov čudovita. Pajčevina leze zelo hitro iz paikovnega telesa iz mnogih luknjič, tako drobnih, da jih s prostim očesom ne vidimo. Iz teh luknjič pridejo tanke nitke, ki se zunanji telesu združijo v nitko. Sto takih nitk bi dalo komaj debelost našega lasu. Konec te nitke pritrdi pajek na vejico, na list ali kosček lesa. Ko je nitka pritrdjena, se pajek spušča navzdol po zraku. Za njim se spleta nitka, ki je daljša in ga drži, da ne pade na tla. Pravimo, da pajek prede pajčevino. Ko doseže pajek novo vejo ali list, pritrdi spet nitko nanjo, steče po napeti nitki nazaj in obenem spleta novo nitko. Tako pritrdjuje nitko za nitko, dokler ni mreža gotova. Vse nitke se združijo v sredi mreže. Pajek spleta mrežo zelo hitro. V piči uri je gotova. In vse te nitke so prilele iz njegovega telesa. Pa močne so te nitke. Veter jih ne more raztrgati in tudi dež jih ne uniči. Pajek spleta mrežo, da z njo lovi mušice in druge drobne živali. A te živalce bi ušle, če bi bile nitke te mreže lahke, kot so navadne nitke. Zato pokrije pajek svojo mrežo z neko lepljivo tekočino, ki prilepi mušice na mrežo. Tega lepila ne vidimo s prostim očesom. Ali skozi povečevalno steklo izgleda kot drobne kapljice, posejane po vsej mreži.

»Slovenčev koledar«

bo veren dokument vseh dogajanj današnjih časov, zato ga takoj naročite.

V Afriki prodira puščava in posipa rodovitno zemljo z ogromnimi plastmi peska. Angleži in Francozi si je leta sem belijo glave, kako zaustaviti prodiranje puščavskega peska v rodovitne dele svojih kolonij. Letno izgine po en kilometrski pas rodovitne zemlje, ki jo puščavski pesek pregloda, da ostane samo skalovje. Doslej so si pomagali s pogozdovanjem, v zadnjem času gradijo veliksne naprave za namakanje izsušenih tal, a do danes niso mogli ukrotiti nenasiene puščave.

Bogot pšenični klas. General Montagna, prejšnji poveljnik bataliona črnih traj, je naredil uspeh poskus v Italiji z afriško pšenico, ki jo je zasejal na svojem posestvu v okolici Pavie. Preteklo leto je zasejal gotovo količino abosinske pšenice, katere plod je letos posejal na novo. Ugotovil je, da ta pšenica kaže izjemne posebnosti. Posebno je odporna proti raznim boleznim, ki se pojavljajo na žitu. Njen klas je zelo velik in ima do 70 zrn, to je približno dvakrat toliko kot navaden pšenični klas. General Montagna bo s temi svojimi poskusi nadaljeval še v večjem obsegu.

Kokoši so uknili. Nemški inženir Hausner je strokovnjak za svetlobno tehniko. Nedavno je začel delati poskuse s kokošmi, o katerih je znano, da se strogo držijo svojega reda dnevi in ponoči. V kurnik je vključil ob 3 zjutraj električno luč. Kokoši so se zbudile in mislile, da je dan, pa začele nesti. Začele so nato redno in pogosto nesti. Inženir trdi, da so mu v decembru nanesele trikrat več kot v drugih mesecih. Več kot eno jajce mu pa seveda doslej dnevno še ni znesla nobena kokoš.

Največji zvon. Največji zvon je pač oni, ki visi v starem templju v bližini japonskega mesta Osaka. Ta zvon je visok osem metrov, širok sedemnajst metrov, a težak 140.000 kg. Drugi največji zvon na svetu je v Kremliju v Moskvi. Visok je pet metrov, širok osemnajst metrov, a težak 120.000 kg. Tretji največji zvon na svetu pa ima stolna cerkev nemškega mesta Köln. Visok je 3,50 m, a težak je 20.250 kg.

IZ TRŽAŠKE IN GORIŠKE POKRAJINE

Nekaj o vinski letini

Zdaj ko že mošt brbota v sodih in se že spre-
vrača iz sladkega v »trdo«, to se pravi v pristno
svetomartinsko vino, ki že ureže, hodi sleherni
gospodar ob vrsti sodov in trka s kazalcem obnje.
Poskusa in presoja dobroto in število hektov. Ob
nedeljah in po prvi maši pomodruje s sosedi iz
bližnjih vasi, kako je bilo tu pa ondi z bendimo in
po čem bo kup.

Marsikatera se sliši. Na splošno je vinski pri-
delek v Vipavski dolini, na Krašu in v Brdih boljši
kot lani. Po večini pa ga je tudi nekaj več. To je
na splošno povedano v prid letini; njej v slabo pa
je treba ugotoviti, da je pomanjkanje modre galice
občutno zmanjšalo pridelek.

Bric bo močnejši kot lani. Zadnje tedne pred
trgativjo, pa tudi vmes, je bilo prav cekinasto vre-
me. Se vode za pranje posode je raje zmanjkovalo.
Ti zadnji sončni dnevi so grozdju dodali precej
sladkorja več. Pravijo, da je tam okoli Cerovega
posebno dobra kapljica. Toča ni po Brdih, hvala
Bogu, še preveč vršala. Udarila je pa močno Pod-
sobotin, spodnji Steverjan in St. Maver.

Kaj pa vinska kupčija? Ta je na splošno mrt-
va. Vsak pričakuje, kakšna bo cena. Nihče neče
»zlomiti« kupa. Obilavost so brica, kakor tudi vi-
pavca, postavila v zadnji dve vrsti tako imenova-
nih boljših vin (vini preglati). Zatorej se bo cena
sukala od 2.60 do 3.40 lir za liter.

Pojdimo še na Kras teran pokušati! Tu je letina
na splošno kazala dobro. Pa zopet tisti zlomek z
vitriolom. Posebno so ob tem prizadeti Tomačev-
ci, Volčjegrabi in Gabrovci; že drugo leto se bo
na lesu poznalo. Splošno se lahko reče, da so na
vseh Komenščini mogli premalo škropiti. Kdor pa
je zmogel, ima dobro letino in dobro kapljico. Dok-
kaz je, da so že grozdje plačevali po 3.80, teran-
ski mošt v Velikem dolu ob trgatvi že kar po
5.20. Zalostno pa je okoli Nabrežine, Proseka in
Sv. Križa. Ledeno zrnje jim je trte dokaj oklesti-
lo. Pravniki in buče bodo prazni. Za gnido boljše je
okoli Tomaja.

Na Vipavskem so letos najbolj »štimanji« Dorn-
beržani. Skrbni in izurjeni vinogradniki kot so, so
vse ob pravem času poskrbeli in storili. Morda so
bili tudi bolj pridni kot sosede, ker jih toča ni
obiskala. Zato bo že ponekod še posoda zmanj-
kala. Kapljica bo močnejša kot lani. Dado ti že
pokusiti takega novega, ki ima 15 stopinj! Sosednja
rihemberška šara pa skoraj niti bendemat ni šla.
Ko ni bilo kaj. Le Svetomartinci imajo nekaj in
Poljci. Sicer vinorodno Pederje pa nič. Tudi okraj
Vipave po sredi čez Batuje, Črniče in do Kamenj
je klestilo. Gor višje je pa že boljše in smo tam
kot lani.

Tako približno je tudi v goriški okolici. Vino
bo pa boljše kot lani. Tudi žganje bi te tropine
dale prav gorko, pa ne bo nič z njimi — ker je
kuhanje tropinovca prepovedano ter je treba tro-
pine oddati. Le za kislo repo se jih sme ohraniti
do tri kvintale.

p Dekan Karel Jamnik — 50 letnik. 4. novem-
bra je praznoval svojo 50 letnico in god g. Jam-
nik Karel, dekan v Trnovem pri Ilirski Bistrici.
Ze od svoje nove maše leta 1916 z veliko poštvo-
valnostjo deluje med našim ljudstvom, najprej v
tržaški, zadnja leta v reški škofiji. Zelimo mu, da
bi še dolgo delal za božjo čast in blagor našega
naroda.

p Kadar se kdo poroči. Kadar se pri nas po-
roči fant ali dekle, gredo fantje zvečer pod hišno
okence, kjer je evatba in zapojejo lepe slovenske
pesmi. Novoporočenci pridejo ven in podajo roko
vsem fantom. To je zadnji pozdrav tistim, ki za-
pustijo fantovski oz. dekleški stan. Nedavno eta
se poročila Anica Zakar, hči župana in Lojze Cur-
man iz Boljunca. Tudi njima želimo na novi živ-
ljenjski poti mnogo božjega blagoslova.

p Delitev krompirja in jaje. V tržaški in milj-
ski občini so te dni sprejemali prijave za novo
delitev jaje in krompirja. Na prvo polovico no-
vembra bodo delili po dve jajci in polkrog kito-
gram krompirja na osebo.

p Ugleden Krašovec — prava kraška korenina
— nas je zapustil. V ponedeljek, 20. oktobra je v
Opatjem selu izročil svojo plemenito dušo svoje-

mu Bogu ugledni posestnik Franc Marušič. Stiri
dni pred smrtjo je dočkal 80 let. Zaradi svoje
značajne zavednosti je bil obče spoštovan. Kot
pravi krščanski mož in oče je svojo družino mo-
žnost vzgojil. Ena hčerka je postala redovnica.
Večni mir njegovi duši, družini pa iskreno sožalje!

p Smrt mladega fanta. Iz Smarja na Vipav-
skem nam pišejo. Zadnje nedeljo smo ob spre-
stivu vse eseske položili k zadnjemu počitku 18-
letnega Viktorja Vitovca, sina edinega ugledne dru-
žine iz vasi Ljaski. Pri kolesarskem izletu, ki ga
je napravil v družbi več fanov, se je močno pre-
hladil in obolel za pljučnico, kateri je podlegel.
Bog mu daj večni mir! Družini globoko sožalje!

p Nabrežina. Notranjščina nabrežinske cer-
kve je bila zadnje čase olepšana. Prenovili so
glavni oltar, prezbiterij je dobil nekaj stran-
skih liturgičnih slik, izvršenih v mozaiku. Ste-
ne prezbiterija so pri tleh obložili z izglajeni-
mi marmornatimi ploščami, slikarije na stropu
so na novo preplekali. Vzidali so nov krstni
kamen, pomembno umetniško delo, ki pred-
stavlja dar dveh nabrežinskih kamnoseških
tvrdk: Montecatini in Gorlato. Za ostala dela
so ravno tako prispevala druga nabrežinska
podjetja, bodisi v delu ali v materialu. Nekaj
so dali tudi župljani, in sicer v denarju, kar
je bilo uporabljeno predvsem za predelavo
električne razsvetljave. Skupna vrednost novih
del znaša okoli 10.000 lir. — V nedeljo 19. okto-
bra je goriški nadškof msgr. Margotti napravil
v Nabrežini pastirski obisk. Podelil je zakra-
ment sv. birme 180 otrokom.

**„Slovenčev koledar“ boste vsled
njegove vsebine nujno potrebovali
vse leto — stane pa za naročnike
naših listov le 11 Lir**

p »Tolminska gospodinja«. Pod tem ime-
nom je bila širom dežele znana odločna slu-
žabnica rajnega tolminskega msgr. Rojca, go-
spa Kati Zavrtanik. Po zgodnji smrti svojega
moža je vstopila v službo k tedanjemu miren-
skemu župniku Rojcu in je ostala pri njem
zvesto do smrti. Hliso je dobro upravljala, bila
je gostoljubna do študentov. Nazadnje je mo-
rala za kruhom v Ameriko. Tam jo je v bol-
nišnici v Buenos Airesu 25. septembra dohitela
smrt. Bila je šele v 63. letu, a življenje jo je
stro. Naj uživa zasluženo plačilo!

p Stara korenina je bila Tereza Fon od
Fonov nad Volčami. Te dni je umrla 90 let
stara. Do zadnjega so ženico videli, kako jo je
urno drobila na Mengore. Dvakrat je bila po-
ročena, obakrat Fon, in dvema hčima je pod-
pirala ogle. Torej ne le tri, ampak šest. — Po
smrti prvega moža je na stari dom oženila
sina, sama je pa pristopila v sosedno hišo, kjer
je zopet 40 let gospodinjila. Naj počiva v miru!
Preostalom naše sožalje!

p Zima se igra. Te dni nam je sever med
močnim viharjem posnežil ves hriboviti del naše
dežele skoraj do Vipavske doline. V noči od črka
na sredo 29. oktobra smo dobili pa sneg z jugo-
zahoda. V jutranjih urah je v Gorici in njeni okoli-
lici deževalo. V Zg. Vipavski dolini je pa snežilo
tudi v ravnini. Tam se sicer sneg ni prijel, pač
pa so bili pobebljeni vsi griči in vsa pobočja. Pla-
nina, Erzely, vrhpoljski holmi in slične višine so
se okrasili z belo obleko. Tudi Fajti hrib in drugi
kraški vrhovi do Kostanjevice so se pobeblili. Vr-
hovi, kjer je sneg prejšnjega tedna že skoraj skop-
nel, so dobili belo odejo od jugs. V Bovecu je bilo
zjutraj lepo jasno. Potniki so se kar začudili, ko
so na potu v Gorico pri Volčah in Ročinju na-
leteli na rahlo zasneženost.

p Novi grobovi. Na Brjah v župniji Rihen-
berk je na praznik vseh svetnikov v Bogu zaspa-
la 46 letna Marija Zerjal. Bila je neugnana vzgo-
jiteljica mladine, ki jo je skrbela izobraziti in po-
plemeniti. Naj ji nebeski oče obilo poplača njen
trud in dobroto! Družini, zlasti njenemu bratu
g. župnemu upravitelju Stankotu v Kalu nad Ka-
nalom, naše toplo sožalje! — V Ajdovščini so v

četrtlet 6. novembra slovesno pokopali Andreja
Jamška, upok. sodniškega uradnika. Zavednega in
značajnega moža bo ves okraj ohranil v lepem spo-
minu. Zaljubljeni družini iskreno sožalje. — V Bači
pri Sv. Luciji je v najlepših letih, star 30 let odšel
v večnost zgleden domač fant Anton Sluga.
Skromnega, delavnega in poštenega Toneta so spo-
štovali in cenili vsi, ki so ga poznali. Tovariši so
mu priredili slovesen pogreb. G. župnik se je od
dragega pokojnika poslovil v pričnih besedah.
Naj počiva v božjem miru! Preostale, zlasti brata
bogoslava, naj potolaži dobri Bog!

Boršt. V nedeljo 19. oktobra je Jamarsko dru-
štvo iz Boršta imelo shod v Brezovici. Najprvo
si je ogledalo Brezoviško jamo. Na koncu je jama
zelo razširjena. Stirje so tekmovali, kdo bo prišel
prvi iz jame: Marjo Glarina je rabil tri minute
in sedem sekund, Daniel Sedmak tri minute in pet-
inpetdeset sekund, Rudolf Petaros tri minute in
trideset sekund. Peter Petaros šest minut. Nato
smo obiskali vas, ki je imela ta dan žegnanje (opa-
silo). Naše društvo je pri popoldanski službi božji
povzdignilo slovesnost z lepim petjem. Po končani
božji službi so bile dirke na tisoč metrov. Od mo-
ških je prišel prvi Rudolf Petaros, drugi Marjo
Glarina, tretje Rafael Kosmač. Od ženskega spola
je dospela prva Milena Petaros, druga Slava Mare,
tretja Marija Petaros, Andrina Petaros in Zofka
Petaros. Na pomlad hočemo ogledati veliko jamo
v okolici Rakrtavca pri Buzetu v Istri. Zelimo dru-
štvu tudi v bodoče lepih uspehov.

p Živilske izkaznice za mornarje. Zaradi iz-
redno težkih in nevarnih nalog, ki jih morajo
mornarji v sedanjem vojnem času opravljati, je
generalno ravnanstvo za prehrano usklajalo pro-
šnjo Zveze pomorščakov ter zvišalo količine raz-
nih živil, ki so bila dozdaj določena za mornarje.
Obenem je bil izdan odlok, po katerem si morajo
mornarji živilske izkaznice nabaviti.

p Kamnje se letos hudo trpele. Obsežna in
prijazna župnija Kamnje na Vipavskem, ki je
raztresena po pobočjih Kucija in Cavnna ter sega
od Vrtovina do Škrilj, je bila letos po vremenskih
nepriklah trdo prizadeta. Spomladanska zmrzal,
peronospora in toča so več ali manj zmalčile vse
poljske prideleke. — Zito, sadje, grozdje, koruza,
krompir, fižol in tudi repa in kapus so trpeli in
zelo počilo nagradili kmetovalčev trud in znoj. V
enako neprijetnem položaju kot Kamnje je tudi
sosednji Sv. Križ. Tudi tu je zaradi številnih uj-
m letina slaba. Koruza sta divja vipavska burja in
toča pomolili, stepi v tla in razčesali. Lepi zadnji
tedni so pripomogli, da se je precej popravila,
vendar pridelek ni tak, kot smo upali. Tako je
glede koruze skoraj po vsem Vipavskem.

p Z Ukrajinske fronte so poslali pozdrave
svojem in prijateljem podnarednik Ernest Marm
in kaplarji Kamil Opara, Franc Ferlež, Karel Pan-
gere, Pavel Vovk, Josip Katumar in Lovrenc Za-
krajšek.

p Cene težkih čevljev s adalovec. Ministrstvo
za korporacije je izdalo predpise, s katerimi je
določilo najvišje dovoljene prodajne cene za težke
čevlje, kakršne nosijo industrijski in poljedelski
delavci. Omenjeno ministrstvo je odredilo, da
smejo prodajalci te čevlje prodajati največ 30%
dražje, kakor pa so jih dobili od izdelovalcev.
Primer: Težki čevlji do št. 42 z dvojnimi usnje-
nimi podplati, za kakršne je bila izdelovalcu do-
ločena cena na 100 lir, se smejo prodajati v trgo-
vinah kvečjemu po 130 lir. Izdelovalec pa mora
eno čevljev vidno vtisniti na zunanji strani
izdelka.

p Cene kostanja in orehov. Kmetijsko mini-
strstvo je po posvetovanju z osrednjim odborom
za nadzorstvo nad cenami določilo najvišje še
dovoljene cene, po katerih smejo kmetje proda-
jati kostanj in orehe franko bližnje skladišče. Za
100 kg »maronijac« bodo dobili od 290 do 300 lir,
kakršni pač bo, za 100 kg navadnega kostanja pa
od 190 do 220 lir. Cena najboljšim orehom je
določena na 650 do 800 lir, navadni orehi pa
smejo biti največ po 500 do 650 lir za 100 kg.

Ce kostanj primerjamo z drugimi živilii, ustre-
za vsakih 100 gramov kostanja 186 gramom go-
vedine brez kosti, 203 gramom teletine brez kosti,
159 gramom svinjine brez tošče in kosti, 127 gra-
mom euhe polenovke, 303 gramom kravjega mleka,
55 gramom testenin, 68 gramom kruha, 290 gra-
mom novega krompirja in 2 in pol kokošjega
jajca.

Čitaj in širi »Domoljub«!

Jakob Grimm

Znani pisec lepih pravljic, Jakob Grimm, je delal nekega dne v svoji sobi, ko je boječe potrkal na vrata. Majhna deklica je vstopila, se lepo priklonila in vprašala: »Ali si ti gospod Grimm?« — »Sem,« je bil odgovor. — »Ali si ti gospod Grimm, ki je napisal lepe pravljice?« — »Prav tisti sem,« je odgovoril učenjak z namaslovanim, napisal sem jih skupaj s svojim bratom Wilhelmom. — »Potem pa si gotovo napravil tudi pravljico o zvitem krojačku?« — Grimm je pritrdil. — »Tedad sem ti dolžna tolar,« je dejal otrok, »kajti pod pravljico stoji: In kdor ne verjame, plača tolar — jaz pa te zgojbe ne verjamem. Toda danes ti morem dati samo štiri groše, več nimam v hranilniku. Ostalo ti prinesem pozneje.« — Grimm se je prisrčno nasmejal, vzjel je groše in je poslal otroka domov. Potem pa je poslal denar otrokovi materi in je priložil še en tolar za njegov hranilnik.

V napačno grlo

Slovita pevka Jenny Lind je bila v neki družbi. Nekoč sosed ob mizi je bil zelo raztresen starejši gospod. Po večerji je pevka malo zapela. Sedla je nato spet k mizi in je prosila strežaja za kozareček konjaka. Strežaj se je kmalu vrnil s konjakom, toda po pomoti ga je postavil pred pevkinoga sosedu, ki je v svoji raztresenosti kozareček prijel in izpil. Lindova je zakasliala. »Kaj pa vam je, milostiva?« jo je vprašal sosed. »Ali ste se morda prehladili?« — »O ne,« je odgovorila pevka malo nevoljno, »samo konjak mi je zašel v napačno grlo.«

Galanten. V neki družbi je nemški pisatelj in pesnik Goethe nekoč pripovedoval o neapeljski kraljici Karolini, sestri nesrečne Marije Antonijete. Svojo zgodbo je začel z besedami: »Kraljica je bila v drugem stanju kakor njena žena — namreč v blagoslovljenem.«

Modri Franček. Stric: »Zakaj si pa tvojo fotografijo prilepil v šolski zvezek?« — Franček: »Zato, ker je učitelj rekel, da bi rad videl tistega tepeca, ki mi pomaga pri domačih nalogah.«

Neki župnik — pa to ni bilo pri nas — je v nedeljo oznanil: »Pred kratkim mi je nekdo odnesel moj dežnik. Naj mi ga vrne in da ostane nepoznan, naj ga kar ponoči vrže na moj vrt!« — Drugi dan je župnik našel na vrtu kar 12 dežnikov.

Snubitev. Snubec: »Prosim vas, ali mi mišate dati roko vaše hčerke, ali ne?« — Nevestin oče: »Roko že, roko, a v roki — nič!«

Trije modrijani. Srečali so se trije modrijani in se vprašali, kateri izmed njih je tako moder, da si zna zaželeati največ. Prvi pravi: »Jaz bi imel rad tisoč ladij polnih šivank, vsaka šivanka naj bi imela svojega krojača, vsak krojač pa tisoč vreč cekinov.« — Drugi: »Jaz bi rad imel polno morje črnih. S črnim bi pisal številke tako dolgo, da bi vse črnilo porabil. Potem bi pa rad imel toliko cekinov, kolikor kaže napisano število.« — Tretji: »Jaz bi pa rad, da bi vidva potem umrli in vse to zapustila meni.«

Zakusnela tožba. Sodnik: »Hm, pred letom dni vam je rekel toženec, da ste orangutang, vi ga tožite pa šele sedaj?« — Floridor: »Veste, šele včeraj sem v cirkusu videl to grdobno; prej nisem vedel, kakšen je orangutang.«

Elektrika. Učitelj je učencem razlagal električno silo. Govoril je o mački, katero je treba med nevihto pobožati proti dlaki, in nato vprašal malega Joška, hoteč ga napeljati na električno iskro: »In kaj skoči v te, če ločiš proti dlaki?« — Joško: »Mačka!«

Nezaslišano. »Ali se vaš žena nič ne jezi, kadar pridete tako pozno domov?« — »Ne!« — »Kako pa to?« — »Saj sploh nisem oženjen!« — »Potlej pa ne razumem, zakaj hodite tako pozno domov.«

Nemško šolo v švedski prestolnici v Stockholmju je otvoril oni dan odpravnik poslov nemškega poslanstva dr. Dankwort.

Zunanja trgovina Argentine je bila v prvih 9 mesecih tekočega leta zaključena z izvoznim prebitkom v vrednosti 200 milijonov pesosov.

Več trgovinskih ladij za ceno 350,523.700 lir je kupila Argentina od Italije.

Trije prekopi za namakanje rodovitne zemlje so bili nedavno odpravljeni pri Cartageni v Spaniji. V zvezi s varčevanjem so na Norveškem začasno ukinili vse nočne vlake.

Hud val mraza, ki je zahteval neštivilne žrtve, je zajel pred kratkim vso Kitajsko.

12 železnih žrtve, med njimi 9 otrok, je zahteval velik požar, ki je nedavno izbruhnil v Monteclearu v ameriški državi New Jersey.

6 milijonov milimetrov debeline ima milni mehur v trenutku, ko se razpoči, so ugotovili raziskovalci v švicarskem Curihu.

Kože morskih psov so začeli uporabljati za obutev Japonci.

Pet mesarjev so ustrelili v češki Pragi, ker so prodajali meso po previsokih cenah.

Na mesto Bolana bo s prihodnjim letom Bisao glavno mesto portugalske Gvineje.

20 m dolgo in 6 m široko Mitrovo svetišče so odkrili nedavno med razvalinami rimskega mesta Akvinka v bližini madžarske Budimpešte.

Krave brez rogov ali z majhnimi rogovi dajejo več mleka kakor močno rogati živali, je ugotovil neki švedski živinodržavnik.

60 milijonov ton ceniijo v Bolgariji tamošnji letošnji pridelek tobaka.

Velik požar je uničil v Oslu veliko poslopje, v katerem je bilo mnogo uradov in gledališče.

Smrtno se je ponesrečil v župniji Roisan v dolini Aoste kanonik Giovanni Bossin, goreki vodnik papeža Pija XI.

Število nezaposlenih oseb v Belgiji se je znižalo na 75.000 oseb.

74 kg je tehtala buča, ki jo je pridelala na svojem zemljišču poljedelska tvrdka Musso Piantelli v Codevilli v bližini Savone. Imela je premer dveh metrov.

4,1 milijona svetilskih stofov znaša letošnji pridelek sladkorne pese na Slovenskem.

V Braziliji so uničili od leta 1931 že 71,470.000 vreč ali okrog 4,482.000 ton kave.

Za 25% so zvišali vse potniške in blagovne cene na španekih železnih.

Viharji v Arkansasu v Ameriki so, poleg ogromne škode, zahtevali 17 mrtvih in več sto ranjenih.

Več tisoč finskih otrok je prevzela v svojo oskrbo Švedska.

100 dni že spi v neki kodanjski bolnišnici mlada žena, ki je padla in udarila z glavo ob kamen.

Rastlino, v kateri je petkrat tako huda strup, kakor je strupina, sta odkrila dva profesorja v učilišču v Oslu v dolini reke Limpopo v Transvaalu v južni Afriki.

172.000 avtomobilov so izdelale v septembru ameriške avtomobilske tvornice.

Istoleto let že dela za iste gospodarje družina poljedelskih delavcev na nekem gosposkem posestvu v Menslageju v bližini nemškega Bremena.

Dom France Jožeta so zgradili v višini 2418 m na Velikem Kleku.

Havanski Indijanci so umorili znanega milijonarja Herberja Magalhessa Alera iz Sao Paula.

Dva metra visok sneg je padel na Danekem. Mnogo živine je zmrznilo.

80 letni dr. Frank Graves se je vpisal na veeučilišče Albany v ameriški državi Njujork kot slušatelj prava. Precej pozno se je zmišlil.

Te dni je umrl na svojem domu v Berlin-Lankwitzu 80 letni Hans Frederik, zadnji novinar iz Bismarckovih časov.

Južnoameriški mesti Detroit in Los Angeles sta v zadnjih 70 letih porasli od 79.000 na 1,618.000; oziroma od 5000 na 1,496.000 duš.

Vsi nad 15 let stari židje v Parizu so od 1. oktobra 1941 pod policijskim nadzorstvom.

Ob letošnjem prazniku mrtvih na grobovih v madžarski Budimpešti na oblastno odredbo niso gorele sveče.

Visoko šolo za telesno vzgojo bodo ustanovili v Bolgariji.

ČLOVEK IN ZDRAVJE

Tako delaj, da boš zdrav!

Prvič: Vstajaj zjutraj zgodaj in zahajaj zvečer ob devetih epat.

Drugič: Sedmi dni v tednu pridno delaj, v nedeljo počivaj.

Tretjič: Pazi, da bo tvoja koža nad vse čista in si usta ter nos skrbno izpiraj.

Četrtrič: Dihaj vedno skozi nos in se izogiba strupenemu prahu.

Petič: Uživaj več rastlinske nego mesne hrane.

Šestič: Neposredno pred jedjo in po jedi poskrbi, da ti bosta glava in želodec počivala.

Sedmič: Ne jej v jezi in ne jej preveč mastnih jedi.

Osmič: Poleti se ne oblači pretoplo in pozimi ne prehlado.

Devetič: Če se ne počutiš dobro, se postni in pij grenak čaj.

Desetič: Sprehajaj se v soncu in čistem zraku ter bodi vedno dobre volje.

Naš želodec — ura

Vsaka jed potrebuje določen čas za prebavo in dobro je, če te čase vsaj za najvažnejša živila poznamo, da bomo vedeli izbirati.

Čaj, kava in pivo zapustijo želodec v 1 uri, mehko kuhana jajca, mesna juha in kuhano mleko v poluradi uri, hruške in karljole v 2 urah, belušni in paradizniki v 2 in pol ure, eurova jajca, krompir v oblikih, bel kruh, jagode in marelice v 2 in 1/2, kuhana perutnina v 3, bravnina v 3 in četrti, riž, špinaci in govedina v 3 in pol, pečenka in kumariče v 4, orehi, gosja pečenka, sveži kruh in račja pečenka v 4 in pol, goveji fileti v 4 in 1/2, slanke, grahova kaša in zeleni fižol v 5, svinjina v 5 in 1/2 ure.

Kinina je bil nekoč sveta reč. Zoper mrazice se uporabljala kinina, kakor je znano. Zdravilni učinek skorje drevesa kina je znan že dolga stoletja. Starodavni prebivalci Ekvadorja in Perua so to skorjo častili kot sveto. Ob koreninah teh dreves so izkopali jame, v katerih se je zbirala voda. To vodo so imeli za zdravilno in so v njej imeli svoje svete kopeli. Prvi zdravnik, ki je začel v Evropi uporabljati kinin zoper mrazico, je bil Talbot, ki je leta 1678. ozdravil kralja Karla II. hude mrazice. Skorjo teh dreves nabirajo v Južni Ameriki tako imenovani kaskariljerji, izvežbani nabiralci, ki lupijo skorjo v premenih z dreves, jo sušijo ob ognju ali v posebnih sušilnicah in jo tako pripravljajo za izvoz. Ceno določajo po potrebi svetovne trgovine.

Oči je treba stalno negovati. Njih lepota in bistrost trpi, če jih prenapenjamo. Čitanje v polmraku, šivanje pri nezadostni svetlobi itd. je treba na vsak način opustiti. Stiskanje vek pri gledanju v slabih svetlobnih razmerah pospešuje nastanek gubic pod očmi.

Ze 1. 1798. so v Kijevu zatirali grizo s tem, da so prepovedali prodajo nezrelega sadja in polivali iztrebke bolnikov z živim apnom.

Trakulja, ki izvira od govedi je pri človeku češča nego trakulja od prašček. Med prvo in drugo je glede na število primerov razmerje nekako 10 do 20 : 1. Trakuljo od govedi je tudi težje pregnati.

Ce bi lahko raztegnili človeška čreva in vse njihove gube na ravno ploskev, bi z njimi lahko pokrili šest kvadratnih metrov površine.

Pri jetnikih je zobne gnile boje za 50 odst. več nego pri drugih bolnikih.

Premjer jeter meri na širokost povprečno 33 centimetrov, na višino 5—8 in na globino (od sredaj proti hrbtu) 16—21 cm.

Kdaj naj zračimo shrambe oziroma kleti? Ta zadeva ni tako enostavna kakor se zdi na prvi pogled. Napačno ravna tisti, ki zračijo kleti ali shrambe, ko je zunaj vlažno in topleje kot v kleti sami. Stemne pospešujemo zračenja prostorov in ne odpravljamo vlage iz njih, temveč ravno nasprotno. Zračiti se mora shrambe in prostore le ob lepem in suhem vremenu, ako je toplota zunaj nižja kakor v kleti. Zmrzovati pa zunaj ne sme.

Ne prezrite »Mali oglasnik«

RADO MURNIK Matajev Matija VESELA NOVELA

»Po tem takem se imate res kaj dobro, Matija! Na prebitek imate vsega najboljše!«

»Oh, Anka, včasih sem tako lepo sit. Kadar se naveličam dela, grem pa spat. Tako živim prav zložno, čast in hvala Bogu! Očca so zapustili malodane vse meni, no, moji starejši sestri Speli pa vendar tudi nekaj. Saj Speluza tudi ni potrebovala toliko. Vzela je ljubljanskega škrica, še ne poznam ga ne; vem le toliko, da se piše za Krajana in da prodaja kramo v Ljubljani.«

»Pri vojakihi pa niste bili nič?«
»Nisem bil, ne. Pri naboru sem pač bil takrat v Zaplani. Največji in tudi najlepši šopek sem imel jaz. Mataj — mi je dejal soldaški dohtar — tako lepo plosčate podplate ima le malokdo kakor ti! Škoda bi bilo tako redkega fanta, je dejal, če bi ga ustrelili na vojski, ali če bi se mu pripetila kje drugod kakšna nesreča. Bati se je tudi, je dejal, da ti s svojima težkima nogama ne bi pohodil tovarišev vstrice sebe. Le kar izgubi se mi domov! Tako je govoril učeni dedec, on je že vedel, zakaj. Pa me res niso vzeli, vidiš!«

»Le Boga zahvali dvakrat in trikrat, da te niso potrdili! Pri vojakihi, pravijo, ni nič dobrega.«

»Kar nas je Telebanovcev, še ni bil nobeden soldat. Nerač bi delal jaz izjemo in zgaol Zato pa ni treba misliti, da smo zanikarni. Jaz, Matajev Matija, sem tako zdrav, kakor mlad kozel, ki ni bil še nikdar bolan. O Svetih Treh kraljih, ko je najbolj mraz, ti hodim razoglav in golorok okoli doma, pa še nahoda ne dobim! Danes sem se pogledal v ogledalu; videl sem, da sem tako lepo rdeč, kakor bi imel šen, pa ga nimam, o ne, ni treba misliti! Toda, veš... Ena je: fantovanja sem sit! Predolgočas mi je na Matajevin. Očca in mati sta mi umrla oba. Sam sem na očevini...«

Zopet je pogledal strmežljivo predse in sopihal, kakor bi prenašal farni zvon. Kuhala ga je čudna vročina in nekaj ga je davilo v gol-tancu. Pripravljaj se je na odločilni naval.

»Zdajle ni nikogar tukaj, je preudarjal. Zdajle je pravi čas! Bog ve, kdaj bova spet takole sama? Matija, Matija, korajzja veljal Kar povej ji, kaj te žuli, pa bo!«

Nalil si ga je kozarec in izpil, da bi se ohrabil.

»Nimam dekleta, je sprožil naposled. Nimam... nimam še nobenega. Hm, kaj bi hvalil sam sebe? Dobra jed se sama ponuja!«

»Anka! je zaklical v veži starikov moški glas.

»Tako pridem, ata! se je odzvala in odhitela.

»Zala dečla, res, prav zala, je mrmral Matija in se prijel za nos. »Da te stari dedec ne

bi bil iztegnil jezika, pa bi zdajle ona že vedela, kako rad jo ima Matija in kakšna sreča jo čaka na Matajevinile

3. poglavje.

Prijateljska zabava.

Enakomerno je šumela zunaj voda, ki je lila in padala na lopate, umerjeno so klopotala mlin-ska kolesa. Vglobljen v prijetne misli, je pogledal Matija zopet dol, koder se je jaril razpenjeni potok v zoženi strugi. Kakor žive puščice so švigale lastovice okoli mlina; zdajzindaj je katera zavrkotala tam nekoliko dalje nad mirnim tol-munom in si omočila beli trebušček na vodni površini. Včasih se je zagnala ali zaobrnila riba za plenom in zasvetilo se je srebrno iz vode. Na bregu so kokodakale kokoši; podjeten piščanec je umerjal čez vrtno ograjo. Preko potoka je begala senca, ki jo je delal dim iz dimnika.

Naslonjen na oba komolca, je buljil Matija skozi okno in si dejal: »Dobro sem jo zabaval ves čas, Anko. Rada me poslušala, dečla, prav rada! Da bi se kmalu vrnila k meni!«

»Dober dan, Matije, dober dan! je pozdravil Hudopisk.

V tem se je pritihotali Andraž Hudopisk izza peči, koder je čemel nepremično v temnem ždiču in pozorno vtepal posluške v svojo izredno zabavo. Neslišno je stopal kakor maček in tedajci na glas zakasljajal pred Matajem, obrnivši se, kakor da bi bil pravkar stopil skozi vrata.

»Dobro dan, Matije, dober! je pozdravil pivca in prijzno kazal svoje škrbine.

»O — Bog te sprimi, Andraž! se je zdrmaril Matija, vesel nenadnega svidenja s starim znancem. »Lej ga no, kar naenkrat si tukaj, kakor bi te iztresel iz klobuka!«

Hudopisk pa je vzdignil svojo gorjačo in slovesno zapel s svojim hripavim glasom:

»Matija Mataj!
Roko mi podaj,
junak naših krajev,
Matija Matajev!«

»Ta je pa res lepa, he he! ga je pohvalil prijetno počepetani Mataj in mu stisnil ponujeno desnico.

»Par bokalov je vredna, ne samo enega, zato, ker je zložena tebi na čast, Matajev, ali ni res? Kaj pa delaš tukaj čisto sam kakor božji volek? In kaj je že to, da si tako zamišljen? Kaj ti pa dela preglavico, ljubček moj?«

»O, ni, Andražek! Nič mi ne hodi navzkriž, vse se mi plete po volji; premišlujem samo, veš, tako malo, ker ravno ulegem.«

»Prav. Dober premislek je boljši kakor ura hoda.«

»Sedi no k meni, saj me poznaš, ne, jaz pa tebe,« ga je vabil Mataj. »Boš pa kaj povedal.

Tamle pij iz Ankinega kozarca. Le pij, saj Anka ni gobavale

»E, pa tudi nismo tako kočljivci, mu je odvrnil Hudopisk in naglo prijel za kupico. »Ker si že tako prijazen, se ga pa ne bom branil. Ha-ha! Dobro je in tako prijetno te ureže po jeziku. V Zaplani pa dobiš zgolj kislo podčepino.«

Berač je naslonil palico v kot h klopi in so-del nasproti Mataja.

»V Zaplani je sploh za nič vse skupaj, je zabavljaj Matija. »He, vino je pošlo. Danes sem dobre volje, danes dam še zabje. Ali ni nikogar blizu? Anka! Anka! Vina!«

Po veži so priropotali trdi koraki in prišel je mlinar, starikov možek v močnati obleki in pošvedranih čevljih.

»O, Zagorjan! Dober dan, očka! ga je ogovoril Matija jako veselo. »Me poznate še kaj?«

»Poznam, poznam, je odgovoril mlinar ma-lomarno.

»Vaš sosed sem, četudi smo si malo narazen, je poudarjal Matija. »Dober sosed je boljši kakor devet stricov! Kako se pa že kaj imate?«

»I kako neki? je berač prestregel gospodarja odgovor. »Kako se ima? Dobro. Mlinar ima zme-raj belega kruha dovolj, za pečenko si nalovi rib, vina ima pa v kleti. Prav dobro se mu godi. Kaj ne, Zagorjan?«

»Eh, imam že tudi svoje križe, je godrnjal starec. »Ali še vina?«

»Kaj pa? Še ga bova, šet«

»Lep klobuk pa imaš, Matija! se je dobri-kal Hudopisk, ki je odšel mlinar v klet.

»Saj sem dal pa tudi trideset grošev zanj, veš, Andraž! je dejal Mataj ponosno in si poi-zkušal zavhati zanemarjene brke, ki so se mu pa-takoj zopet povesili žalostno navzdol. »Mar me niš, da sem ga pobral na njivi ali za ograjo?«

»Tvoj rajni oča so nosili tudi take lepe klobu-ke in taka perca, se mu je prilizoval Hudopisk. »Pameten možanec so bili, modre glave in dobrega srca, Bog jim dal večni mir in pokoj, saj so že zdavnaj dal odgovor tam gori.«

»Dolgo je že tega, res.«

»So na svetu ljudje, ustvarjeni drugim le v veselje. Tak si ti in tak so bili tudi stari Mata-jev oča. Zato pomolim večkrat kakšen očenaš za-nje, saj morda so v vicah, hm, pa ne verjamem.«

»Dobri so bili in modri tudi, nič se ne lažeš, Andraž, je kimal Mataj. »Kadar so me blagi oča tepli, so me vprašali vsakipot, če me kaj hudo boli. In če sem zastokal, da me skeli, kakor ne vem kaj, so me pa lepo tolažili takole: Le malo potrpi, ljubi Matija, saj sem jaz tudi, kadar so mene šeskali in mi strojili kožo moj oča, tvoj ded. Takega junaka pač ni bilo še na svetu, da tepenega ne bi bolelo kolikortoliko! Čez tri, štiri dni se boš komaj še spominjal, da sem te tepe-lkal. Tako so me tolažili oča in najkrepkeje pri-tisnili vselej zadnjikrat, da me je bolelo manj časa. Niso bili res dobri? To je prava očetovska ljubezen, Andraž, kaj?«

Mlinar se je vrnil z vinom. Mataj ga je nso-točil v oba kozarca in ponudil svojega Zagorjanu.

»Bog te živi! je ponosil dolgočasni mlinar gostilničar, izpil polovico, dolil zopet do vrha, po-riinil kupico pred Mataja in odkorcal iz sobe.

»Bog te živi, Matije! je viknil Hudopisk in naglo izpraznil čašo. »Pa je res pust tale dedec stari. Tako potmurenjeno gleda in drži se tako čomerno, kakor bi bos plesal po samih nasajenih iglah!«

Prišel je mlinar in prinesel vino.

Jaz, Matajev Matija, sem tako zdrav, kakor mlad kozel, ki ni bil še nikdar bolan.

Cirkuški klovni.

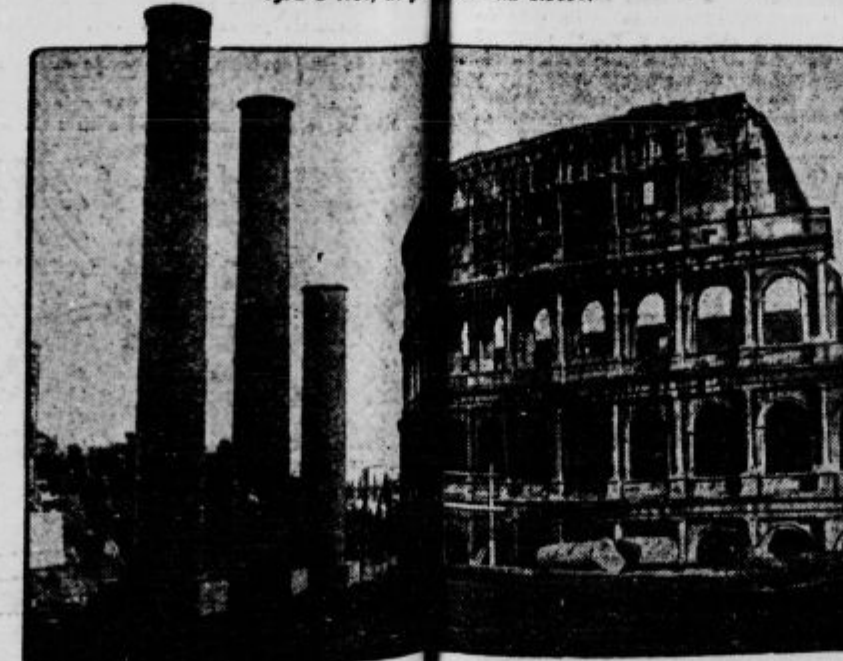
Medved na motornem kolesu kaže svojo umetnost.

Povodni konj kaže, da se tudi on v marsičem izvešča.

Igra z levi, ki igra v »na Hoces«.

Ostanki rimskemu Koloseju.

Plesalka raja s slonom.

Lev hodi po vrvi.

Opica na osličku brzi na vso moč po tekališču.

Slon se je postavil na glavo — kakor ves današnji svet.

SMEJ SA BAJACO

Življenje cirkusih

Beseda cirkus je latinskega izvora in pomeni v slovenskem jeziku krog.

Za Rimljanov je bil cirkus tekališče oble ploške, namenjeno posebno konjskim in voznim dirkam, pa tudi raznim drugim igram. Dolžina cirkusa je znašala okrog 600 m, širina do 110 m. Ograja in globok jarek sta ločila pozorišče od skrajnih spodnjih sedežev. Cirkuške igre so za rimskih cesarjev predstavljali z velikim pompom.

Najbolj znani rimski cirkusi so bili: Cirkus Maximus med Aventinom in Palatinom, ki je štel 885.000 sedežev, dalje Cirkus Flaminius in Cirkus Koloseum.

V novi in najnovejši dobji cirkusi na splošno niso imeli umetniškega pomena, kot svoj čas, čeprav so v raznih evropskih vele mestih stalne in dokaj lepe cirkuške arene. Naj omenimo ob tej priliki posebej Španijo, ki ima po starem običaju v vsakem večjem pokrajinskem mestu posebno zgradbo za bikoborbe.

Poleg stalnih, imamo tudi potujoče cirkuse, med njimi nekatere velikega obsega. Naj navedemo imena cirkusov, od katerih bo ta ali oni v spominu zlasti starejšim Slovincem, saj smo imeli priliko pred nekaj leti opazovati čudovite sporede velikih cirkusov tudi v beli Ljubljani.

Cirkusi svetovnega imena so: Barnum, Bailey, nie, Renz, Busch, Sarraani, Krone, Schumann in drugi.

Večji potujoči cirkusi imajo prostora za 2—6 tisoč ljudi in vozijo s seboj tudi veliko število raznih živali z vseh delov sveta, ki jih kot posebnost ne samo kažejo, temveč tudi igrajo z njimi. V cirkusih vidimo, kakšnih čudovitih napopov se lahko navadijo: pes, konj, orel, prašič, zaja in opica.

V občudovanja vrednih prizorih sodelujejo na redstevah tudi druge divje živali, kakor so tiger, leopard, medved, slon, povodni konj in tju-

lenj. V cirkusu ploskamo brezprimerni drznosti in izvežbanosti raznih telovadcev-akrobatov in nad vse šegavim nastopom cele kopice našimljenih klovnov in bajacov.

Cirkuško življenje, za občinstvo na videnje srečno in blesteče, skriva v svoji bajni globini za neredkega klovna in glumačico zvrhano čašo gorja, ki mu je običajno konec resnična krvava šaloigra.

Primer nesrečnega cirkuškega življenja prikazuje znana spevoigra »Glumačice«, ki smo jo že videli v ljubljanskem gledališču, pa tudi v kinematografu.

Drzni akrobat je djal roko divjemu levu med zobe.

Tamara se je zopet skrila v seno in trepetala od strahu:

»Ugrabit me hočejo? Zakaj neki? Saj jaz nisem hudobna!«

Jezdci so se že približali na deset korakov. Ko pridejo do voza, se ustavijo in eden vpraša:

Mladenič molči. Ničesar več se ne spominja.... Ničesar več ne razume... Ves zbehan pogleda okoli sebe in zakliče:

»Tamara! Tamara!... Kje si, Tamara...?«

Deklica, zvezana in napol zadušena v vozu sliši njegov klic. Njena uboga glavička se obrača v obupni nemoči. Njene oči še vedno izražajo

Povest o kavkaških planih.
Sjajal M. De Carnao.

SREBRNA OPANKA

»Poslušaj, dobri človek: ali hodijo po tej poti karavane, ki prevažajo sužnje v Turčijo?« Jakob se je naredil nevednega: »Ne vem. Se ne zanimam za te stvari... Nisem nobenega srečal.«

»In kam greš?«

»Grem domov ter vozim seno, kot vidiš. Tedaj spregovori drugi jezdec:

»Ali nisi nič slišal o izginotju deklice iz Vladi-Kaleja? Izginila je ali slučajno, ali pa je vmes kak zločin. Mi zasledujemo zločinca. Ali nisi morda videl v teh krajih kakega jezdeca ali pešca, ki bi vodil s sabo mlado deklico?«

»Nisem videl ničesar, ne vem ničesar... Ne poznam drugega kakor svoje kmečko delo,« odgovori Jakob ter se pripravlja, da požene voz.

»Nič ne bo z njim!« godrnja eden od jezdecov. »Bolje bo, da vprašamo drugie.«

Tamara ni mogla razumeti razgovora. Jezdci so se kmalu oddaljili in deklica si je oddahnila... Jakob pa začne vzpodbujati vole, da bi pospešili svojo počasno hojo. Deklica se tega zelo veseli, saj bo toliko prej prišla k svoji mami...

Toda kako počasi potekajo ure. Kmalu se je znova zaslislalo peketanje konjskih kopit. Tamara se zopet dvigne in pogleda skozi odprtino, katero je Jakob zakril z odejo. Opazi jezdeca, ki se bliža v naglem diru.

»Skrij se!« zakliče Jakob in ustavi vole. Približa se skrivališču, v katerem je deklica sedela vsa prestrašena. »Tudi sedaj se ne smeš oglasiti!« ji je dejal.

Ona pa ga je začudeno pogledala.

»Toda če je jezdeca poslal moj oče, je vendar treba, da mu povem, da sem tukaj!« je ugovarjala.

»Ne! Tega nikakor ne smeš storiti. Na vsak način ti hočem to preprečiti. Tako...«

Potegnil je izza pasa dolg kos blaga in ga trdo ovil deklici okoli glave, tako da so se ji videle samo še oči. Nato ji je zvezal še roke in noge in jo znova položil na seno.

Uboga Tamara se ni mogla niti ganiti. Njene široko razprte oči so izražale smrtno grozo... Jakob pa je zopet sedel na svoje mesto in poglaval vole. Deklica je slišala, kako se je jezdec približal in se ustavil. Čez nekaj hipov je zaslislala glas, katerega je takoj spoznala. Bil je njej tako drag glas njenega prijatelja Mitje.

»Moj konj je tako izmučen in lačen. Ali mi moreš dati nekoliko sene? Moja pot je še dolga.«

»Ne prodajam sene komur koli. Pojdi svojo pot; meni se mudi.« mu je neprijazno odgovoril Jakob.

»Ali mi ga res nočeš dati vsaj nekoliko?« je vtrajal Mitja. »Glej, samo toliko bi ga rad.«

Sklonil se je v sedlu in pograbil šop sene, prav na vrhu kupa, pod katerim je ležala Tamara.

Jakob pa se je zravnil, pograbil bič in zaklical:

»Pusti moje seno! Rekel sem ti že, da pojdi svojo pot!... Nimam časa, da bi se ustavljal... Čemu me zadržuješ?«

»Iščem sled za nekom... za neko deklico... Njena mati joka... Hočem ji jo pripeljati nazaj...«

Mitja govori s težavo, njegov pogled je zbehan. Jakob ga pogleda... Nenadoma ga spozna. Vzbudi se mu zlobna misel. Hotel je izriniti zmedenost svoje žrtve... Reče mu z glasom, ki je izdalj pomilovalen:

»Vrni ti ji?... Ubogi mladenič... ali ne veš, da je deklica mrtva?«

»Kdo ti je to rekel?«

»Saj to že vsi vedo... Le njenim staršem so resnico prikrili... Neki pastir jo je usmrtil... Morda poznaj njegovo ime... Mitja jo je smrtno zadel, ko je na pašniku streljal z lokom...«

strah in grozo. Njeni beli zobki brezuspešno grizejo krpo, s katero ji je Jakob zamašil usta. Kako rada bi zakričala, poklicala svojega prijatelja na pomoč... pa ne more skoraj niti dihati!...

Jakob je pognal svojo vprego, voz se je začel pomikati naprej.

Mitja nikoli ne bo izvedel, da je njegova mala prijateljica tukaj... In mati ne bo nikoli več videla svoje ljubljene hčerke!...

Jezdec se je oddaljil. Tamara kmalu ne sliši več peketanja konjskih kopit... Vsega je konec!...

Mitja je ves zbehan in obupan. Kakor blazen beži na svojem konju. Zdi se mu, da ga preganjajo vsi pekleni duhovi, odkar ga je Timatina obdolžila, da je usmrtil Tamaro. Jakobove besede so njegove že tako zbegane misli še bolj zmešale. Misli, da bo moral zblazneti.

Spodbode svojega konja in prvi vedno bolj divje napreje. Zdi se mu, da v enakomernem peketanju konjskih kopit sliši neprestano ponavljanje strašne obdolžitve:

»Mitja jo je usmrtil! Mitja jo je usmrtil!...«

VIII.

Preteklo je več dni in več noči, preden se je Timatina mogla uveriti, da je za vedno izgubila svojo ljubljeno hčerko. Ni mogla verjeti, da ne bo slišala več njenega srebrnega glasu, njenega živahnega smeha in njenega lahkega koraka, da je nikdar več ne bo mogla prižeti na svoje srce. Njene oči so vse rdeče od neprestanega joka. Tava po hiši, kakor da bi bila brez duše. Od časa do časa stopi pred hišo in gleda kamnito klopičko, kjer še vedno ležita Tamarina punčka in žoga, kakor ju je bila deklica pustila. V kuhinji je na mizi skodelica, ki je bila pripravljena zanj in poleg mize je na malem stolčku blazina, na kateri je deklica vedno sedela. Na zidu visi predpasnik, katerega je Tamara odložila, ko je odšla s pastirjem; žepi so še polni lešnikov... In posteljica...

Vsak večer poklekne Timatina pred posteljo s strtim srcem. In ko se znoči, jo pripravi, kakor je to delala poprej. Nato se vrže na blazino in ostane tam dolgo časa, ne da bi sploh mogla kaj misliti.

»Ne morem... ne morem živeti brez tebe!« je večkrat ponavljala nesrečna mati. »Ne bom te mogla več pritisniti na svoje srce, ne bom mogla več božati tvojih mehkih las... Zakaj... zakaj sem te zaupala Mitju?«

Napadejo jo znova spomini na zadnje dogodke. Tamara je hodila po cesti in jo držala za roko... Smejala se je in skakljala, da so ji dolge kite poskakovale na hrbtu...

Nato je odšla s pastirjem. Na ovinku se je še enkrat okrenila in se ji nasmehnila. Bilo je to zadnje!...

Včasih Timatina odpre omaro, vzame iz skrinjice malo opanko, ki je omakeževana s Tamarino krvjo. Poljubi ta zadnji spomin na ljubljene otroka in obuja v svoji domišljiji dogodke, ki so v zvezi s to opanko. Kako lepo je plesala njena mala na praznik. Bila je tako vesela in brezskrbna!

Ali more mati še živeti, če izgubi svoj zaklad?...

Vsa uničena sedi Timatina in gleda kakor izgubljena svoje roke, ki ležijo nepremične v njenem naročju... Čemu naj ji bodo te roke, če ne morejo več živati in verzi za Tamaro? Čemu naj ji bodo oči, če ne bodo nikoli več gledale otrokovega nasmejanega obrazka? Čemu naj ji bo to delo... in duša?...

Uboga mati je vsa prevzeta od svoje bolečine in ne ve, kako bi jo mogla olajšati.

Njeni starši so bili kristjani, toda ko je bila stara trinajst let, so jo dali za ženo muslimanu, ki jo je pripravil do tega, da je opustila

vse svoje pobožnosti. Zato sedaj v svoji bolečini nima nobene tolažbe, nobene opore. Pogreša ljubezni do Boga, ki je največja tolažba v nesreči; zatočišče, kadar je vse izgubljeno. Edino le ta ljubezen nas more rešiti obupa.

Vse poizvedovanje za izgubljeno deklico je bilo zaman. Tudi Mitja je izginil, ne da bi niti malo razjasnil, kaj se je prav za prav zgodilo. Tisti, ki so ga srečali, so pripovedovali, da bega naokoli, kakor da bi bil izgubil pamet.

Timatina v svojem obupu ne ve, kaj naj stori. Vsa skrušena čaka, da se vrne njen mož, da mu pove:

»Najinega ljubljene otroka ni več!...«

IX.

»Nadgdi, pomagaj mi prešteti bisere. Vstavi se ne tri rdeče namesto treh zelenih in sedaj se ne najdem več.«

»Valja, poglejte vzorec in ne boste se mogli zmotiti.«

Deklica, ki je svoji tovarišici tako svetlovala je imela kakšnih dvanajst let. Bila je zelo ljubka deklica s črnimi lasmi in modrimi očmi. Njena tovarišica, ki je morala biti iste starosti, je udobno ležala na divanu. Tudi ta je bila ljubka. Njene velike zametaste oči so pokrivale goste in dolge trepalnice. Njeni dolgi zlati lasje so obkrožali nežen bled obrazek.

Obe deklici se sklanjata nad malo mizico, ki je vsa izrezljana in obložena s slonokoščnimi okraski.

»Glejte, kako je to lahko!« je dejala Nadgdi in pokazala tovarišici pehljavo v obliki palmovega lista, čigar drža je bil ves okrašen z raznobarnimi biseri.

»Je vse zastonj! Ne posreči se mi.«

Valja je malodušno spustila svoje delo na mizico in potisnila skledico z biseri proč od sebe. Vsa izmučena se je naslonila na blazino, ki so bile nakopičene za njenim hrbtom.

»Preveč temno je tukaj!« je dejala Nadgdi in vstala. Približala se je zamrznemu oknu in odgnila zaveso. »Sedaj boste bolje videli.«

Zopet je sedla k mizici in se sklonila nad svoje ročno delo.

Soba, kjer sta obe deklici, je zelo velika. Ob stenah so razvrščeni divani, na katerih so cele gore blazin in krasna pregrinjala. Tla so pokrita z dragocenimi perzijskimi preprogami. Na belo pobarvanih stenah pa se odražajo izreki iz korana.

Sredi harema, tako se namreč imenuje stanovanje turških žensk, je velik okrogel bazen iz rožnatega marmorja. Iz bazena se dviga droben curek vode, ki pada v obliki drobnega dežja v bazen in razširja po sobi prijeten vonj in hlad. Vseposvoda so razstavljene mizice, na katerih so dragocene vaze polne redkih in blagodišečih cvetic.

Valja pa se ni ganila. Zaprla je oči, njen obraz pa je izražal nevoljo. Njeni prsti so nestrpno mrcvarili zlate reze svilenih blazin.

Mala Turkinja je doma oblečena v narodno nošo. Ta navada pa sedaj že precej izginja. Ta narodna noša sestoji iz prozorne sracije, iz kratke obleke, okrašene z zlatimi trakovi, iz širokih svilenih hlač, ki so navadno zelo žive barve in male rdeče čepice, okrašene z zlatimi cekini.

(Nadaljevanje prih.)

OJ VINCE SLADRO, PO ČEM LE KAJ BO?

R. B.

Trgatev ali bendima na Goriškem je že pri kraju. Sodi so že polni vina, tu več, tam manj, kakor je pač nanesla uima. No, pa ga bo še dovolj, da se bo tudi v teh, pravijo jim žalostni časi, še pletla vesela rima v prijetni družbi ob cekinastem dolenjcu, vipancu, bricu ali kakem trnem in sladkem dingaču ter kislasto dobrem cvičku in sorodnem mu gospodu teranu.

Pili ga bomo še, to je gotovo, a po čem, to je pa vprašanje, ki skrbi prav tako kvartirčarje kot vinogradnike. Prvi bi ga radi poceni zlivali kance vase, ti bi pa radi bahato pošumevali (rozljati se z drobižem ne da več) z denarjem v žepu. Razsodek bi tudi za rajnega Salomona bil pretežek. Vsem se ne da ustreči. Gotovo je, da bo šlo vse navzgor, čeprav silno različno. Danes ga pije n. pr. Ljubljaneč še enkrat dražje kot Tržičan.

Vipavcu še niso nastavili točne cene. Danes se toči od 5 do 6 lir liter. Starino prodajajo še po okoli štiri na debelo. Za novo bodo pa oblastva določila ceno, menda okrog treh lir. To je le na golo povedano, morda bo še kaj drugače. Pa vendar se ti nemara pri drugem četrtu utrne misel, po čem so ga neki srebrali naši predniki v dobrih, starih časih.

Takih sporočil nimamo dosti, ker so menili stari profesorji zgodovinarji, da obstoji vsa zgodovina zgolj iz vojske in cesarjev Henrikov ter raznih Rdečebardcev. Treba je poseči po kakih starih zapiskih preprostim, za gospodarstvo zavzetim ljudem. En tak zapisnik sem staknil v Kanalu. Pisal ga je Valentin Kofol, posestnik, mizar in 40 let cerkovnik pred dobrim pol stoletjem. Mož je bil imenitnost za kanalski trg in so mu tudi poverjali važne javne službe.

Zapisoval si je »Dogodke domače in širne. Spremembe vseh stanov brez izjeme.« V teh zapisnikih tudi beremo o vinskih cenah v starih časih. Sezimo nazaj do pred pet sto let. Okoli l. 1467 je veljala orna vina okoli 56 soldov. Vidite, tedaj so drugače merili in drugače plačevali kot danes. Računi so malo zamotani.

Mere so bile v starih časih, tudi za žito, vofle; to se pravi, da niso tehtali na kile in kvintale, marveč so merili na stare mernike, polovnjake in bokale. En bokal je bil na Primorskem po letu 1757 približno 1,40 litra, torej malo manj kot pol-drugi liter. Vino so merili po isti meri. Imeli so orne kot podlago. V starih zapisnikih se vedno imenuje »urna vinu«. Vipavec še danes vozi domov grozdje v ornah, ki drže približno poldrugi hektoliter. Stare ornice so imele po 60 bokalov, kar je zneslo skupaj 0,832 hl ali en kvint. Manjše mere je bilo vedno, t. j. 40 bokalov. V »oštariji« pa so romali na mizo v večji družbi bokali, zmeren mešan si ga je ob delopustu privoščil polovico bokala ali polič, ta pa se je delil, kar stari še vedo, na maseljce. Zganje pa so pili iz polovice maseljca, to je iz frakeljna, kar poje tista: »Mi smo pa iz Nakeljna, ga pijemo iz frakeljna«.

Denarja pa je bila cela vrsta od zlatnika do peca. Kovance je pa vsak vladar in vladarčič, mesto ali grofija kovalo po svoje. Zato je bilo dokaj zmede in sleparskih menjalcev. Pred kakimi pet sto leti so bili v teku, na grobo povedano, soldi. Teh je bilo šest za eno šestico ali groš. Dvajset grošev pa je bilo za eno lito. Šele leta 1806 so upeljali forinte in krajcarje. Točno pred petdesetimi leti pa so prišle krone in vinarij. Te razne mere in denar si je bilo treba povedati, če hočete preštevilčiti stare vinske cene.

Leta 1562 stoji zapisano, da je bilo treba odšteti za en bokal vina točno en groš ali približno 4 krajcarje stare avstrijske veljave. No, če številčimo še dalje, bi zneslo okrog 22 litrov za 2 kroni. Zdaj pa sami računajte, koliko bi to bilo danes. Seve, upoštevati je treba sorazmerno cene tedanjega blaga z drugimi pridelki. En vol je takrat 6 dukatov in 12 grošev ali okroglo 52 bokalov vina. En bokal vina je bil tudi približno za dve kokoši. Kravo si dobil za štiri cekine (ali dukate) in pol.

Dvajset let pozneje je ena orna vina stala 22 grošev, to je približno enako. Leta 1585 je enajst grošev. Po letu 1602 so pa cene vinu lezle stalno navzgor. Veljava denarja je jela propadati Fna

orna je bila poldrugi cekin. Sto let pozneje je 16 lir ali 54 grošev. Bogata letina je bila leta 1702; orna je bila po 12 lir. »Abundantia vini ut anno 1681«, t. j. dosti vina kot v letu 1681) je zabeleženo v farni kroniki kanalski za leto 1723. Orna je šla po 9 lir. To je bila najnižja cena v 18. stoletju. Najvišja pa je bila 47 lir za orno v letu 1787.

Tista leta so pritisnile hude zime. Trte so zmrzile. L. 1755 je led pokril celo Sočo in vino v sodih je tudi zamrznilo. Leta 1802 je veljala orna vina še 42 lir, pred sto leti pa, kot berete zgoraj, le 16. Osemdeset let pozneje je bil kvint vipavca (60 bokalov) po 14 goldinarjev. Takrat cena se je precej časa držala. Rebulo so točili po 32, istrijana pa kar po 24 goldinarjev za hektoliter. — Ko so prišli novi goldinarji, so vpeljali tudi hekte in litre.

L. 1901 je bila na svetu ena najboljših vinskih letin, kar so jih že zdavna pomnili. Vipavec je bil po 8 gld. za 100 litrov! Deset let pozneje je trto močno stisnila peronospora. Kdor ga je imel prej, leto do 100 hl, ga je takrat nabral komaj pet. Zato je tudi šlo vipavsko belo o svetem Martinu že po 50 kron (25 gld.).

Tik pred zadnjo svetovno vojno l. 1914 je bil srednje dober vinski pridelok po vsem Primorskem. Za vipavsko belo so dajali po 30 kron, za brico od 40 do 44 kron. Prvo leto vojne pa je vse začelo rasti, tudi vinske cene. Vipavec je poskočil, na veliko žalost kvartirčarjev, na 70 kron, bric kar na 80.

No, in nekaj podobnega smo spet sedaj učkali. Zgodovina — čudno, tudi vinska, — se ponavlja. Pa prav zato se lahko tudi tolažimo, da ga bomo še jako poceni pili kot tam okoli leta devetnajsto prvega in drugega. Bog daj in sveti Martin!

Mož v pregovorih

Ako, mož ženo zmerja, jo otroci tolčejo.
Bodi mož-beseda.
Brez moške glave pri hiši je težko življenje.
Ciganska pogodba — moška plača.
Času pustimo čas, da pride mož s strdjo.
Če se mož in žena prepirata, je kačje gnezdo v hiši.

Če se moškemu kaj pove, gre pri enem ušesu notri, pri drugem pa ven; če pa ženski, gre pri obeh ušesih notri, pri obeh pa ven.

Če so otroci dobri, očeta k možu postavijo; če so pa hudobni, ga na beraško palico pripravijo.

Cebele moža postavijo ali uničijo.
Čez Boga — ga ni moža.
Dobre kose ni lahko dobiti, kakor ne dobre žene; še težje pa je dobiti dober brus in dobrega moža.

Dobro je, dokler mož vino nosi; a napak je, kadar vino moža nosi.

Hvala — možu poguba.
Kakršen, mož, taka beseda.
Kdor denarja ima, lahko možki ravna.
Kdor ima groš, ta je mož.
Kdor ima pod palecem groš, ta je mož.
Kjer ni moškega glasa, niti ni mož-besede.
Kjer žena hlače nosi, mož malokdaj dobro kosi.
Kjer žena hlače nosi, si mož kruha prosi.
Konja za brzdo, moža za besedo držijo.
Mož beseda.

Mož beseda brez premisleka — preseda.
Mož beseda več velja ko kup zlata.
Mož beseda velja.
Mož brez brade — konj brez grive.
Mož je glava, žena pa tava.
Mož je hvalljivo ženo: Če rožem jaz: To je črno — ona: Kakor ogle. Jaz: To je belo — ona: Kakor sneg.

Mož, jejte repo, boste imeli ženo lepoto! Mož: Če pojem tudi kad in obroče, me nobena vzeti ne bo.

Mož, ki za kokoši ne mara, tudi za ženo ne mara.

IZ RAZNIH KRAJEV

Šv. Gregor. Tukajšnja sadjarska podružnica je priredila v nedeljo 26. oktobra sadna razstavo. Razstava je zelo dobro uspela. Ugotovljeno je po strokovnjakih, da je naše sadje prvovrstno. Določen je bil poseben sodni izbor, da bi bilo sadje čimbolj enotno, kar je za trgovino velikega pomena. Z veseljem pozdravljamo zamisel naše mlade, a zelo delovne podružnice, da bi se čim prej zgradila sadna snišnica, kar bi bilo velike važnosti, posebno še ob tako dobri sadni letini kakor je bila letošnja. — Po prijaznih jesenskih dneh nas je kar čez noč presenetil prvi sneg, ki smo kar preveč zaželeni z njim. Nepravil je veliko škode na sadnem drevju. Upamo, da nam bo ljubi Bog kmalu dal še obilo prijetnejših dni. — Po večno plačilo je odšla žgojnar Neža iz Proproč. Pokoj njeni duši! Ostale naj tolaži Bog!

Kompolje pri Dobrepolju. Gospodinjinski tečaj obiskuje šestnajst deklet, ki se pridno učijo. Tečaj je v novo zgrajeni šoli, ki ima dovolj velikih prostorov za kuhinjo, učilnico in za učiteljska stanovanja. — Začeli smo tudi z asanacijo vasi. Luže so izsušene, ureditev potoka končana, le še cementa čakamo, da zabetoniramo napajališče, v katerem bo dovolj vode za vso kompolsko živino.

Kočevje. Dne 3. novembra so v prostornih kočevskih Auerspergovih gozdovih imeli velik dan. Ustrelili so nanirce 600 kg težkega medveda, ki je tamkaj lomastil že precej časa. Težka mrcina je bila ustreljena blizu Koprivnika. To je bila prva letošnja žrtev v medvedjem rodu pri nas. Se enega medveda čaka krogla, kajti več kakor dva medveda na leto je prepovedano ubiti, to pa zaradi tega, da se ohrani v kočevskih gozdovih medvedji rod.

Ribnica. Nad pol metra visok sneg je pobelil Ribniško dolino in olepsal Veliko in Malo goro, kočevske gozdove in Bloke. Tako prvi kakor drugi letošnji sneg je napravil veliko škodo v mnogih sadovnjakih. — Povpraševanje za kurivom je zelo veliko; na večjih dolenjskih postajah je polno vagonov lesa, hlodov in drv ter premoga. — Mraz in eneg sta prisilila divjačino iz Velike gore, Male gore in kočevskih gozdov, kjer je snežna odeja nekaj meter debela, v doline. — Smučarji se pridno pripravljajo, saj so v naši okolici idealna smučališča. — Lastni kino bodo menda dobili Ribničani. Predstave bodo trikrat na teden.

Stari trg ob Kolpi. Nedavno sta dopotovala k nam zdravnik in sestra Higijenska zavoda iz Ljubljane. Tu imata predavanja, ki jih pojasnjujejo filmske slike. — Za priseljence je tukajšnje ljudstvo darovalo mnogo krompirja, zelja in še drugih življenjskih potrebščin. Hvala dobrim ljudem! — Poštni promet je samo trikrat na teden. Zaradi prevelikih snežnih zametov je bil prevoz za potnike nekaj dni popolnoma ustavljen.

Mirenska dolina. Zdravnik dr. Pepi Jaklič so je iz Sarajeva preselil v St. Rupert. Posluje v hiši g. Al. Jakliča. — Prebivalstvo naše občine je močno naraslo. Občina in R. K. imata polne roke dela. Pomoči potrebnim rojakom gre tudi tukajšnja oblast zelo na roko. — Iz poštnega okoliša St. Janž, ki je sedaj zaseden po nemški sili, izključene vasi: Podboršt, Požarče, Orehovica, Ovseno, Leševje in Nunki loč, so priključene pošti St. Rupert in imajo svojo pomožno pošto na Vel. Cirkurk, kamor jim bodo zopet dostavljali vsi naši časopisi. Tem tudi sporočamo, da imajo še ta teden priliko naročiti pri našem zastopniku »Slov. koledar, ki stane samo 11 lir.

Malj Gaber na Dolenjskem. Pred par meseci se je v našo vas poročila edina hči posestnika Ihančka iz Radohove vasi. Vzela je mladega gospodarja Kebljevega posestva. Nedavno si je novoporočenka s živanko čistila zob in si tako zastropila tri ker je po nekaj dneh hudega trpljenja odšla v večnost.

Novo mesto. Živinski sejem na Loki oni ponedeljek je bil zelo dobro obiskan. Skupno je bilo prigranikov blizu tisoč glav volov, krav, junccev, telet, svinj in prašičev. Cene živini so bile na splošno iste kakor na poslednjih sejmih. Prašiče 2 do 6 mesecev stare se prodajali od 120 do 700 lir, klavne evinje od 1400 do 2000 lir za rep. — letošnji konjski sejem v Kandiji pa to pot ni bil kaj posebnega.

Edmund de Amicis

OD APENINOV DO AND

Tukaj ga je posadil na stol.

»Saj to vendar ni tako hudo.« Je nadaljeval. »Res, da družina Mequinez ni tukaj, toda stanuje le nekaj ur od tod.«

»Kje? Kje?« Je vzkliknil Marko in planil pokonci.

»Komaj petnajst milj od tu.« Je pojasnjeval trgovca, »ob bregu reke Saladillo. Tam namreč gradijo tovarno aladkorja. Poleg nje je nekaj hiš in ena izmed teh je inženirjeva. Vsak ti jo bo lahko pokazal. V nekaj urah si lahko tam.«

»Bil sem tam pred enim mesecem.« je dejal nek mladenič, ki je medtem prišel v trgovino. Marko ga je pogledal s široko razprtimi očmi. Prebledel je in ga vprašal s tresočim glasom:

»Ali ste videli njihovo sluškinjo, Italijanko?«

»Genovčanko? Da, videl sem jo.«

Iz dečkovih prstov se je izvil krčevito ihtenje, ki je bilo podobno na pol jok, na pol smeh.

Nato je vzkliknil s silovito odločnostjo:

»Če naj grem? Prosim, pokažite mi takoj pot. Nemudoma hočem k svoji materi.«

»Toda saj je do tja skoraj en dan hoda,« so mu dejali vsi hkrati. »Truden si. Moraš si prej odpočiti. Ostani tukaj. Odsel boš jutri zjutraj.«

»Nemogoče! Nemogoče!« jim je odvrnil deček. »Pokažite mi pot. Ne ostanem niti trenutek več. Takoj hočem oditi, pa četudi bi moral na poti umreti.«

Ko so navzoči videli njegovo odločnost, mu niso več branili.

»Bog naj te spremlja« so mu dejali. »Srečno pot, Italijanček!«

Nek moški ga je spremljal skozi mesto, mu pokazal pot in mu dal nekaj nasvetov. Ko se je deček poslovil od njega zahvalivši se mu, je ta še dolgo gledal za njim.

Marko bi bil rad tekkel, toda bil je tako utrujen, da se je komaj še vlekel naprej. Vendar pa je kmalu šepaje in ves sključen izginil za drevesi bližnjega gozda.

Ta noč je bila strašna za ubogo bolnico. Bolečine so bile tako hude, da je od časa do časa zavpila. Tudi bledelo se ji je. Zenske, ki so ji stregle, so skoraj izgubile glavo. Tudi gospa Mequinez je prihajala v njeno sobo vsa zaskrbljena. Vsi so se bali, da tudi če bi privolila v operacijo, ko pride zjutraj zdravnik, bo še prepozno. V kratkih predledkih, ko se ji ni bledilo, je bilo mogoče spoznati, da jo je bolj kot bolečine mučila misel na svojce, ki so bili tako daleč. Šušljana, skoraj brez moči, je ležala v postelji. Nenadoma pa se je zopet stresla, »rila s obupno kretljivo roko med svoje še osi-vele lase in kričala z glasom, ki je okoli stoječim trgal srce:

»Moj Bog, moj Bog! Umreti moram, tako daleč od doma! Umreti, ne da bi videla svoje dragel Moja uboga otroka! Ostala bosta brez mater! Ubogi moj Marko! Tako majhen je še! Tako dober in ljubeč otrok. Gospa, ne morete si misliti, kako slat je bil ta moj mali.«

»Ko sem odhajala, se ni mogel ločiti od mene. Tako silno je jokal, kakor da bi slutil, da ne bo nikoli več videl svoje matere. Ubogi moj mali! Misliha sem, da mi bo počilo srce. Oh, ko bi bila umrla tedaj, ko sem se ločila, od doma! Da bi bila mogla umreti v domovini, preden sem jo zapustila! Oh, ubogi moj mali Marko! Brez matere bo ostal, in prav sedaj, ko bi jo najbolj potreboval! Kaj pa z njim? Vse življenje bo revež. Vedno bo pogrešal materino roko in mogoče bo še celo v revščini. Moral bo hoditi od hiše do hiše in prositi miloščine! Oh ubogi in nesrečni moj otrok! Moj Marko! Oh moj Bog! Nočem umreti! Pokličite zdravnika! Naj stori z mano kar hoče. Naj me reže in raztrga, samo, da mi reši življenje. Živeti hočem! Hočem ozdraveti, odpotovati, zbežati! Takoj jutri hočem oditi! Pokličite zdravnika! Na pomoč! Na pomoč!«

In ženske so jo prijele za roke ter jo skušale zadržati v postelji. Prigovarjale so ji, naj bo mirna in naj potpni do jutra. Govorile so ji o Bogu in o ozdravljenju.

Polagoma se je bolnica umirila, toda tedaj je znova zapadla malodušnosti. Jokala je in grabila s suhimi prsti po svojih sivih lasih. Vzdihovala je in stokala, kakor otrok. Od časa do časa je zamrmrala:

»Moja Genoval! Moj dom! Morje... Marko, ubogi moj Marko!... Bog ve, kje je sedaj, moj ubogi mali!«

Bilo je polnoči. Njen ubogi Marko se je ves izmučen dvignil. Pred nekaj urami se je na pol mrtev zgrudil ob robu nekega jarka in ni mogel nadaljevati svoje poti. Sedaj si je nekoliko odpočil in je pogumno korakal skozi velik gozd, kjer so rastle orjaške drevse, čigar debela so bila kakor stebri veličastnih katedral. V ekoraj nedogledni višini so se spajale veje, čigar zelenje so obevali srebrni lunini žarki. V tej negotovi svetlobi je Marko videl neštetih debel raznovrstnih oblik. Nekatera so bila ravna, druga nagnjena, spet druga skrivljena na vse mogoče načine. Nekatera so se mu zdela grozeča. Tu in tam so ogromna debela ležala na tleh. Preraščalo jih je bujno tropsko rastlinstvo, ki se je bobotno vzpenjalo preko njih. Videl je skupine ravnih drevce, ki so se zdele kakor orjaške pušice, čigar osti so se dotikale oblakov. Marko se nikoli ni videl tako veličastnih prizorov. Ta čudoviti, veličastni in obenem strahotni svet ga je spravljal v brezmejno začudenje. Toda njegove misli so se nemudoma zopet vračale k materi. Bil je izmučen; njegove noge so krvavele. Sam je bil sredi tega orjaškega gozda. Le od časa do časa je opazil človeške naselbine, ki pa so se ob vznjožu teh orjaških drevce zdele kakor mravljišča. Tu in tam je zagledal kakinega bivola, ki je spal ob poti.

Bil je truden, toda ni čutil utrujenosti. Sam je bil, a ni ga bilo strah. Velikina gozda ga je nekako dvigala. Zaveš, da je mati blizu, mu je dajala moč in pogum. Bil je vesel in ponosen ob spominu na dolgo pot, katero je prepotoval, na trpljenje, katerega je moral prestati, na težave, katere je premagal in na svojo vztrajnost in pogum. Kri mu je ob teh mislih živahno plala po žilah. In nekaj novega se je godilo v njem. Medtem ko je do sedaj videl v svojih mislih sliko svoje matere nekako nejasno, je sedaj ta slika postajala vedno bolj jasna. Videl je pred seboj njen obraz tako živo, kakor ga ni videl že zdavnaj. Gledal ga je čisto blizu, razsvetljenega, živega. Videl je z vso jasnostjo njene oči, vsak gib njenih ustnic, vsako kretje, vsako misel. In ta logika ga je vzpodbujala, da je pospešil korak. Ljubezen v njegovem srcu je postajala vedno večja. Polagoma so mu začele polzeti po licih vroče solze veselja in hrepenja.

Hodil je v poltemi brez prestanka, vedno naprej. Ponavljal je besede, katere bo prav kmalu govoril svoji ljubljeni mami na uho:

»Glej, tukaj sem, mamica moja!... Nikoli več te ne zapustim!... Skupaj se vrneva domov in na ladji se niti za trenutek ne bom oddaljil od tebe. Nihče me ne bo več odtrgal od tebe!... Pri tebi bom vedno, vse življenje!...«

Niti opazil ni, da je medtem lunina svetloba začela bledeti in da je vstajal nov dan.

Ob osmih je mladi zdravnik, ki je bolnico že večkrat akusl pregovoril, bil s svojim asistentom zopet pri njej, da poskusi še enkrat, da jo pregovori, da bi se pustila operirati. Tudi gospod in gospa Mequinez sta bila ob njeni postelji in podpirala zdravnika pri njegovem zadnjem poskusu. Toda ves trud je bil zaman. Bolnica je bila izmučena in ni mogla več upati v uspeh operacije. Bila je prepričana, da bo umrla že med operacijo ali pa že par ur po njej. Dejala je, da nima pomena, da bi prenašala bolečine, ki je ne morejo rešiti, ki pa bodo le pospešile njen konec.

Zdravnik ji je neprestano ponavljal:

»Toda izid operacije je gotov! Lahko vam še rešim življenje, če se ne nekoliko opogumite. Če pa ne privolite, je smrt neizogibna.«

Vse njegovo prigovarjanje je bilo brez uspeha.

»Ne,« je bolnica odgovarjala s slabotnim glasom. »Samo toliko poguma imam še, da bom mogla umreti. Nimam ga pa več, da bi trpela brez koristi. Hvala vam, gospod zdravnik! Usojeno mi je tako. Pustite me, da umrjem v miru.«

Zdravnik je uvidel, da je ves njegov trud zaman, zato ni več šel vanjo. Nihče ni več spreporil.

Čez nekaj časa se je bolnica obrnila k gospod Mequinez in ji dejala s pojemajočim glasom:

»Prosim vas gospa, da bi bili tako dobri in poslali ono malo denarja in moje stvari moji družini. Saj vam to ne bo težko storiti potem ko zula. Upam, da so doma vsi živi. V teh zadnjih trenutkih mi erce pravi, da je doma vse dobro. Prosim vas, pišite jim, da sem neprestano mislila nanje, da sem vedno delala zanje... za moje otroke... in da je moja edina bol ta, da jih ne bom več mogla videti... Povejte, da sem umrla mirno in vdano... da jih blagosloviljam. Pišite mojemu možu... in starejšemu sinu, da jima predvsem poročam mojega najmlajšega, mojega ubogega Marka... da sem mislila nanj do zadnjega trenutka.«

Zopet se je razburila. Sklenila je roke in vzkliknila:

»Marko! Moj otrok! Življenje moje!«

Toda ko je pogledala okrog sebe, je opazila, da njene gospodinje ni več poleg njene postelje. Nekdo jo je skrivaj poklical iz sobe. Z očmi je iskala gospodarja. Tudi tega ni bilo več in zdravnik je tudi izginil. Ostali sta le obe bolničarki in zdravnikov asistent.

V sosednji sobi je bilo slišati tiho pogovornje, nagle korake in pritrjane vzklike začudenja. Bolnica je uprla pogled proti vratom in čakala. Čez nekaj minut se je vrnil zdravnik. Sledila sta mu zakonca Mequinez. Na obrazih vseh treh je bilo opaziti nekaj nenavadnega. Vsi so jo nekako čudno gledali. Tiho so se med seboj pogovarjali. Zdelo se ji je, da je zdravnik rekel gospej:

»Bolje je takoj.«

Bolnica ni mogla razumeti za kaj gre.

»Marija,« ji je dejala gospa s tresočim glasom. »Veselo novico vam moram sporočiti. Ali si pripravljena, da slišite nekaj zelo veselega?«

Bolnica jo je pozorno pogledala.

»Neko novico,« je nadaljevala gospa, vedno bolj razburjena, »ki vas bo zelo razveselila.«

Bolnica je široko razprla oči.

»Pripravite se, da boste videli neko osebo, katero imate zelo radi.«

Bolnica je vztrepetala in dvignila glavo. Njen bleščeči pogled je šel od gospe do vrat in se vpršujoče vračal k gospodinji.

»Neka oseba,« je nadaljevala gospa in prebledela, »ki je pravkar prišla... čisto nepričakovano.«

»Kdo je?« je vzkliknila bolnica z glasom, ki je izražal obenem strah in pričakovanje.

Čez hip pa je zakričala na vse grlo in se dvignila na postelji. Ostala je negibna s široko razprtimi očmi. Z rokami se je zagrabila za glavo, kakor da bi zagledala kakšno prikazen.

Marko, raztrgan in zaprašen je stal na vrhu tih. Zdravnik ga je držal za roko.

Bolnica je takrat zavpila:

»Moj Bog! Moj Bog! Moj Bog!«

Marko je planil proti postelji. Ona pa je iztegnila svoje koščene roke in ga prijel nase z vso silo. Iz njenih ust se je iztrgal krčevit smek, kateremu pa je sledil jok brez solz. Končno je vsa izmučena padla zopet z blazine.

Toda kmalu si je zopet opomogla. Začela je dečka poljubljati in pri tem vzklikala:

»Kako to, da si tukaj? Zakaj? Ali si res?«

»Kako si zrasel! Kdo te je privedel? Ali si sam?«

»Ali nisi bolan? Ali si res ti, Marko? Ali res si sanjam?«

»Moj Bog! Govori vendar, otrok moj!«

Toda hipoma se je njen glas izpremenil:

»Ne! Nikar ne govori! Počakaj!«

Okrenila se je proti zdravniku in dejala skoraj brez sapa:

»Hitro, hitro, gospod zdravnik! Ozdravi!«

»Pripravljena sem. Ne izgubljajte niti trenutka. Odvedite dečka, da ne bo šli. Otrok mi ne bo šel! Nič hudega ni. Pozneje mi bo vse pripovedoval. Poljubi me še enkrat. Sedaj pa pojd!«

Gospod doktor, pripravljena sem.

Inženir Mequinez je odvedel dečka. Tudi gospa in obe bolničarki sta odšli iz sobe. Ostala sta le zdravnik in njegov asistent, ki je skrbel za vrata.

(Nadaljevanje sledi)

Zenski svet..

Dom

Zidovi doma niso iz kamna ali lesa, ampak iz resnice in zvestobe.

Neprijaznosti, nevoščljivosti in nesoglasja ni mogoče zakriti s preprogami in lepimi zavesami, ampak s spravijsostjo, popustljivostjo in samopremagovanjem. Zaveze, ki krasijo dom in ga zakrivajo pred očmi nepoklicanih, niso iz čipk ampak iz obzirnosti.

Hrana ni meso in kruh, pač pa ljubeznivost in sebičnost, ki ohranjata veselje.

Pijača ni samo voda in vino, ampak še bolj ljubezen, ki obenem hrani in opaja.

Doma ne počivaš samo na mehkem ležišču in na snežnobelih rjuhah, ampak z mirno vestjo, ki se ne zaveda nobene krivde napram Bogu in svojemu bližnjemu.

Do mraj ne razsvetljujejo samo sonce in svečica, temveč iskrena naklonjenost, ki seva iz ljubečih oči in ki žari v zvestih očeh.

Tvoj dom ni tam, kjer odložiš svojo obleko. Tam je, kjer odložiš svoje skrbi.

V svojem domu ne hrani samo raznih živil. Hraniti moraš tudi spomine na ure zaupljive ljubezenske skupnosti in na ure odgovodi in pristojevolne žrtve.

Dom ni kraj, kjer se srečujejo samo telesa. Ognjišče je, kjer se združujejo plameni, ki toliko bolj žarijo, kolikor bolj so združeni in kolikor bolj visoko se dvigajo k nebu.

Lepota doma je soglasje.

Varnost doma je zvestoba.

Veselo doma je ljubezen.

Pojnost doma so otroci.

Udobnost doma je v zadovoljnosti.

Dom, pravi dom človeka zida Bog sam. Isti Bog, ki je ustvaril zvezde in zgradil zemljo.

Dobro prežveči

Mnogi ljudje jedo prehitro in zavžijejo dvakrat ali celo trikrat toliko hrane, kot je v resnici potrebujejo in koliko je njihov želodec sploh more prebaviti. Pri površnem in slabem žvečenju, torej najmanj polovica hrane neprebavljena iz želodca. V mladosti sicer marsikateri želodec mnogo prenese. Toda v poznejših letih preobilna hrana povzroča nerazpoloženje, utrujenost po jedi. Nemažkrat je vzrok težkih obolenj.

Kdor hoče ostati zdrav in se čim bolj okoristiti hrano, katero zavžije, mora vsak grizljaj temeljito prežvečiti, tako da se skoraj raztopi v ustih in kar sam zdrkne po grlu.

Priporočljivo je, da človek pri jedi ne govori, ampak posveča vso pozornost temu, da hrano dobro prežveči. Dobro prežvečeno hrano želodec popolnoma izkoristi in zato zadostuje za prehrano tudi manjša količina živil. Zato tudi ni prav, da se nam pri jedi tako silno mudi. Za vsako stvar, za vsako delo je treba dovolj časa.

Posteljica za dojenčka

Dokler je otroček še čisto majhen, mu more za posteljico služiti tudi čisto navadna košara za perilo, le da je snažna. Mora pa biti dovolj velika, da se more dete v njej gibati. Po deželi so še zelo v navadi zibelke, ki so se uporabljale že skozi več stoletij. Toda zibelka ni najidealnejše ležišče za dojenčka, kajti zibanje otroku škoduje. Matere pa tega nečisto verjeti. Ne samo, da otroka zibljejo v zibelki, tudi če ga vzamejo v naročje, se začnejo že kar skoraj nagonsko zibati in mislijo, da je detetu to prijetno. Kako bi se počutile same, če bi bile neprestano na vlakcu ali v čolnu in se brez prestanka zibale? Prav tako se godi ubogemu maku, ki niti za hip nima miru.

Ko dete nekoliko odraste, mu poskrbi za posteljico, ki naj bo po možnosti železna. Najboljša je takšna, ki ima na obeh straneh ograjo, ob kateri se otrok more vzpenjati in se tako učiti hoditi.

Podloga, na kateri dete leži, mora biti trda. Najboljša je blazina iz žime ali slame, pokrita z gumijasto prevleko, preko katere pregrneš rjuho. Pod glavo ne smeš otroku podložiti ničesar.

Sebičnost

Sebičnost se je ponašala pred svojimi tovariši, da ima ona na svetu največjo moč.

»Ves svet imam v svojih rokah. Ljudje se uklanjajo moji volji kakor sužnji. Nikogar ni, ki ne bi podlegel moji moči.«

Tako je govorila ponosno in samozvestno. Kmalu bošče spoznali mojo moč.

Odšli so po svetu in sebičnost jim je zmogla kazala, kako so se ji vsi ljudje priklanjali.

»Ali je kdo med vami,« je vprašala v svesti si svoje moči, »ki bi se ne hotel ukloniti moji moči?«

Tedaj je iz množice stopila cvetoča mlada ženska. Imela je v naročju majhnega otročka z zlatimi kodrčki in velikimi modrimi očmi. Na desni in levi strani sta se je za krilo držala dva neko-

Materina ljubezen premaga sebičnost...

liko večja otroka. Na hrbtu pa je imela privezan velik sveženj suhih vej, katere je pravkar nabrala, da bo mogla otrokom skuhati kosilo.

Neustrašeno je stopila pred sebičnost, ki je mislila, da je najmočnejša, in ji dejala z iskrcimi se očmi:

»Jaz in še mnogo drugih nosimo v srcu neko silo, ki je mnogo večja in višja od tiste, s katero se ti ponašaš. Ta sila te more celo umoriti, če le hoče. In to je... materinska ljubezen!«

Tedaj je sebičnost osramočena eklonila glavo in se oddaljila. Tiho je še zamrmrala predee:

»Na to sem pa čisto pozabila. Žal vem še pre-dobro, da je ona močnejša od mene.«

Mleko

Da je mleko zdravo in redilno, to brez dvoma vsakdo ve. Ne ve pa vsakdo, kako ga je treba uživati, da postane res koristno. O tem nas narava sama pouči. Dojenčki, ki se hranijo edino le z mlekom, ga uživajo v majhnih količinah, v majhnih požirkih. Isto velja tudi za odraslega človeka. Če hočeš, da bo mleko, ki ga povziješ, tvojemu organizmu v korist, ga pij počasi, z majhnimi požirki. Če spiješ celo škodljivo mleko naenkrat ali če ga piješ potem, ko je želodec že poln drugih stvari, ti ne le nič ne zaleže, ampak želodec le obteži. Če pa pride mleko v želodec v majhnih količinah, ga ta dobro prebavi in preidejo vse hranilne snovi v kri.

Za slabokrvne in elatobne ljudi kakor tudi za tiste, ki bi se radi zrežili, ni nič boljše kot zelo pogosto (če mogoče vsako uro) uživanje mleka v majhnih količinah.

DAJ MI SVOJE

Jolanka SRCE Gerely

Novi zakon ne bo nič srečnejši. Doro imajo strasti v popolni oblasti. So, kakor neukročen konj, ki svojega jezdeca vrže ob tla in pohodi. Danes se Dora zaljubi v tega, jutri v onega, vedno do ušes. Če se je Bog ne bo usmilil, bo gotovo propadla.

»Teta Reza, povej mi vendar, kako more človek tako daleč zaiti. Saj je bila Dora dobro vzgojena, verna tudi, vsaj v samostanu.«

»Dora je brala vse vprek, obiskovala je vse predstave, v izbiri družbe je bila premalo previdna. Ne da bi opazila, je podlegla duhu časa. Moderna literatura prikazuje danes samo čutno ljubezen, kakor da bi v življenju ne bilo drugih vrednot. Ločitev ji je čisto naravna in praktična, povečuje prevečana in koketna dekleta, smeje pa se poštenim in zvestim ženam. Najzanimiveje pa je, da ravno žene to literaturo najraje čitajo.«

Dan za dnem je bolj vidna resnica, da more ženo dvigniti le Kristus, da bo le ob Njen ohranila dostojanstvo, ki ji v človeški družbi pripada. Zena, ki zapusti vero, zdrkne na raven sužnje — kot je bila v poganjski dobi.

X. Eno samo pismo.

»Ali si že slišala?« »Kaj pa?« »Ankina zaroka se je razdrila.« »Kaj takega!«

Dekleta, ki so čakala na kongregacijski sešatek, so se nagnela okoli govornice in jo obsipala z vprašanji. Odgovori in vprašanja so padali kar križem, da predsednica ni mogla napraviti reda.

Dogodek, ki je za vedno ločil dve srci, je postal jasnejši šele, ko je vstopil duhovni voditelj. Metka je bila veselo in pošteno dekle. Tudi zarocenec je bil značilen mož in je svoja nevestico izredno ljubil. Vsi so jima obetal srečen zakon.

Čisto razumljivo je, da je razdor zaroke vse zelo presenetil. Dekleta so bila prepričana, da se je moralo nekaj posebnega zgoditi.

V resnici je bilo tega krivo drohno, dišeče pismo. Pred tremi leti ga je pisala Metka nekemu »dragemu Stefanu«. Vsebinska pisma je bila skoraj nedolžna. Vanj je izlila svoje, od trenutno vzgane ljubezni, prekipeljavajoče srce. Potožila je tudi, da ji starši ne dovolijo, da bi se sestajala z njim in mu je končno obljubila vseeno zvestobo.

Dekletom so se ob usodnem pismu stisnila srca. Bog ve, ali tudi same niso bile takre nepravide.

Zaslutile so potek dogodkov. »Ljubi Stefan« ni bil vreden Metkinega zaupanja. Ko je nekoč pismo z drugo šaro potegnil iz predala, ga je krohotalje se pokazal svojim prijateljem. Pismo je romalo iz rok v roke in nekdo ga je vtaknil v žep: »Izvrsten vzorec! Napisati moram za ljubljeno pismo, si vsaj ne bom belil glave.«

Nihče ni vedel, kako je prišlo pismo ženinu v roke, le eno je bilo gotovo, da se je zaroka razdrila.

»Ali pa je Metka Stefana tudi zares ljubila?«

»Kaj še,« je pojasnjevala njena tovarišica, »enkrat sta si pristrčneje stisnila roke in ljubezen je glasnila. Ne verjamem, da jo je njen ženin resnično ljubil, ker ga odbije že tako nedolžno pismo.«

»Ženina popolnoma razumem,« reče pater, »pismo vsebuje toliko zaupnosti, ki bi je Metka napram tlemu moškemu ne smela pokazati. Niti zarocenec ne sme prestopati meje med moškim in žensko, kajti dala sta si šele besedo, ne pripadata pa drug drugemu. Sama ljubezen ima še ničesar ne dovoljuje. Ženin se ima pravico upreti, če njegova nevesta drugemu moškemu izkaže zaupanje, do katerega ima sam pravico šele po poroki.«

»S tem pismcem Metka vendar ni omadeževala svoje časti,« se upro dekleta.

»Gotovo ne,« potrdi pater, »vendar vsako nepremišljeno pismo lahko omaje zaupanje zarocenec. Iz sumničnega zrastle v zakonu nezaupanje in ljubosumnost, ki lahko pripelje do ločitve.«

»Čemu moški govorijo o viteštvu,« vzkipi neko dekle, »če zaupanje dobrih deklet tako podlo zlorabljajo.« (Nadaljevanje prihodnje.)

NAŠI VELIKI MOŽJE

MATIJA ČOP

Rodil se je Matija Čop 26. januarja l. 1797. v Zirovnici, v kmečki hiši, po domače pri Ovsenjakovih. Bil je torej Prešernov ožji rojak, iz iste fare sta bila doma, a Čop je bil tri leta starejši od Prešerna.

Prvih šest gimnazijskih razredov je izvršil Čop v štirih letih 1810—14.; modroslovje je poslušal na ljubljanskem liceju. Bil je vedno prvi v razredu, tako dobro se je učil. Poleg nemščine, ki se je učil v šoli, se je izpopolnjeval v italijanščini, ki jo je poučeval Valentin Vodnik; francoščino se je imel priliko učiti od Francozov, ki so bili takrat v Ljubljani; španščine in angleščine se je učil iz lastnega veselja in pridnosti. Prvak med součenci pa ni bil samo v jezikih, ampak tudi v ostalih predmetih, da mu noben njegovih vrstnikov ni bil kos, dasi je imel res pomembne sošolce: Fidelisa Trpinca, fužinskega graščaka in svetniškega Friderika Baraga.

Jeseni l. 1816. je šel Čop na dunajsko univerzo študirat modroslovje. A že naslednje leto se je na materino željo vrnil v Ljubljano in se vpisal v bogoslovje. Tu se je posvetil zlasti študiju hebrejščine in slovenščine, ki jo je predaval velezaslužni profesor Franc Metelko. Čop pa ni imel ne veselja ne poklica za duhovski stan. L. 1819. je naredil profesorski izpit in naslednje leto dobil službo profesorja starih klasičnih jezikov (latinščine in stare grščine) na gimnaziji na Reki. Bivanje na Reki je Čop izkoristil za pridobivanje novega znanja. Seznanil se je s hrvaškim jezikom, s staro hrvaško duhovniško književnostjo, s cirilico in glagolsko pisavo. Angleški konzul na Reki, John Leard, mu je bil učitelj v angleščini, Ukrajinec prof. Vasilij Ključenko pa ga je uvedel v ukrajinski, ruski in poljski jezik. Tudi v italijanščini se je dobro izuril. Z Reke je večkrat odpotoval v bližnjo Italijo, kjer se je v Padovi in v Benetkah dolgo časa bavil s mnogimi starimi knjigami in rokopisi.

Ker je bila Reka za njegovo učenost pre-majhno mesto, je prošil za službo v večjem mestu in dobil l. 1822. mesto profesorja v Lvovu v Galiciji. Čopa so Ilovski Poljaki kmalu vzljubili, spoznali so njegov blag značaj in izredno izobraženost.

V Lvovu je bil Čop samo tri leta gimnazijski profesor, l. 1825. so ga poklicali na Ilovsko univerzo za profesorja latinščine in grščine in to kljub njegovi nizi, starosti. Takrat je imel komaj 28 let. Toda mladi in učeni slovenski rojak se ni mogel na Poljskem nikoli popolnoma udomačiti, srce mu je hrepenelo po domovini. Leta 1827. mu je bila podeljena služba profesorja na ljubljanski gimnaziji in l. 1830. služba knjižničarja licejske (sedaj univerzitetne) knjižnice. Istočasno pa se je izpraznilo mesto prvega knjižničarja dunajske dvorne knjižnice. Čop je prošil zanj. Ta prošnja Čopova je posebno znamenita, kajti v njej pripoveduje mladi učenjak in z uradnimi izpričevani dokazuje, da razume in večinoma tudi gladko govori in piše devetnajst jezikov. Ti jeziki so: slovenski, nemški, latinski, grški, italijanski, francoski, angleški, poljski, španski, staroslovanski, ruski, srbski, češki, lužickosrbski, portugalski, starofrancoski, madžarski in hebrejski.

Pripomniti pa je treba, da Čop ni poznal samo jezikov zgornj navedenih narodov, ampak tudi vse, kar je bilo v teh jezikih lepega in modrega napisano, zlasti pa pesništvo.

Čop je bil neutrudljivo pridn: če se pridnost in nadarjenost pri nekem človeku združita, potem pride do čudovitih uspehov. In to se je pri Čopu zgodilo. Njegovi prijatelji pripovedujejo, da ni bilo pridnejšega človeka, kot je bil Čop. Že kot modroslovec in bogoslovec je tičal ves dan v knjigah, katerih je bila polna njegova soba. Brez knjige ga ni nihče videl iti po cesti. Ko je bil bogoslovec v Ljubljani, je vredel, da je v škofieloškem samostanu kapucin, ki je po

rodu Portugalcev in k njemu je redno hodil, da se je izpopolnjeval v portugalščini.

Kljub svoji izredni učenosti je Čop prav malo napisal. Prešeren je zapisal o njem:

V Ljubljani živi dihur, ki noč in dan žre knjige, od sebe pa ne da nobene fige.

Čop je napisal prvo in za tiste čase zelo koristno zgodovino slovenskega slovstva za Šafarikovo »Zgodovino slovanskih jezikov in literatur«. Čopova zasluga je tudi, da se je začel izdajati slovenski pesniški časopis »Kranjska Čebelnica«. Znamenita je Čopova vloga pri abecedni vojski Šlo je za ureditev slovenske abecede. Profesor Metelko je vpeljal za slovenske glasove č, š, ž posebne znake, prevzete iz cirilice. Tei mešanici so se uprli zlasti moške okrog »Kranjske Čebelice« in so tudi zmagali. Čop je posegel s tehtnim spisom v abecedni prepri: raba »metelčice« je bila prepovedana in je tudi kmalu izginila iz slovenske knjižice.

Čop je bil Prešernu pri njegovem pesniškem delu bistroumni podpornik, svetovalec in pomočnik. Čop je imel veliko zamisel, požlahtniti slovenski jezik, da se bo dala v njem razviti višja književnost stalne vrednosti. To zamisel mu je ostvaril Prešeren. Brez Čopa in njegove učenosti najbrž Prešeren ne bi bil to, kar je.

To bi bilo v kratkem Čopovo življenje in delo. Da ne pozabimo navesti, kdaj je umrl: 6. julija je utonil v Savi pri Tomačevem. Njegova izguba je prišla nepričakovano. Komaj je zastavil pero, ki so od njega rodoljubi toliko pričakovali za prebujenje slovenstva in že je odšel v večnost.

Čop je bil za takratne razmere neverjetno učen. Tako razgledanih in izobraženih ljudi za Hrenom in člani prve ljubljanske akademije nismo imeli. Občudovati moramo pri njem veliko bistrost misljenja, veliko sposobnost prav čutili, kaj je lepo in umetniško ter neumorno delavnost. V slednji lastnosti nam je lahko za zgled: kar se tiče prvih dveh lastnosti, pa si Slovenci lahko štejemo v čast, da se iz naše skromne srede rode tako veliki duhovi.

Treba pa je pripomniti še nekaj. Čop se je iz knjig in iz občejanja v tedanjem izobraženem svetu navzel protikrščanskega mišljenja, ki je bilo v tisti dobi zelo razširjeno. Sicer ni svoje miselnosti razkazoval, toda ko je pogo-lagal temelje slovenski izobrazbi in slovenskemu slovstvu, ni računal s katoliškim značajem našega ljudstva.

Treba ga je šteti med prve velike razkristjanjevalce slovenstva; on je bil eden tistih naših duhovnih očelov, čigar grehe plačuje naš narod še danes.

V tem je bil manjši in manj pomemben od katoliških slovenskih izobražencev 17. in 18. stoletja, ki so z evropsko izobrazbo drufili pristno krščansko mišljenje.

Gotovo so zimaki večeri, ki so nastopili, zares dolgi. Najlepše boste izpolnili čas teh večerov, če boste brali

knjige
„Slovenčeve
knjižnice“

Vsaka knjiga je 5 lir. Kdor se naroči na vso zbirko 24 knjig, bo dobil 25. knjigo sastonj.

Ali si se že naročil na najboljši tednik »Domoljub«?

Dot skozi stoletja

Toda, če je odsotnost zaradi tega razumljiva, še ni opravičljiva. Krščanstvo je trpelo hudo škodo, ker ni bilo papeža v Rimu. Tedaj je nastopila neka izredna žena, Katarina Sienska, in privedla papeža zopet v Rim.

Predvsem tej neustrašni, komaj tridesetletni ženi gre zasluga, da je Gregor XI. končnoveljavno odstranil vse ovire in se zopet preselil v Rim leta 1377.

Toda avignonsko suženjstvo je zapustilo v Cer-kvi globoke posledice. Ko je Gregor XI. umrl, so kardinali izvolili papeža Urbana VI. Francoski kardinali s tem niso bili zadovoljni. Izjavili so, da je bila volitev neveljavna ter so na svojem sestanku izvolili ženevskega škofa Roberta za papeža pod imenom Klemen VII. Klemen VII. v zgodovini ne velja za pravega papeža, čeprav ga je priznalo več narodov in so ga priznavali tudi sve-ti moške, kakor sveti Vincenc Tererski. Tako se je Cerkev znašla ločena v dva dela. Toda to še ni bilo dosti. Hotel narediti konec žalostni nevednosti, se je dober del kardinalov zbral v Pizi na cerkvenem zboru, odstavil oba papeža ter izvolil tretjega, milanskega nadškofa. Toda prva dva se nista odpovedala, in tako je imela Cerkev kar tri papeže.

To žalostno stanje je trajalo pet let, dokler se ni l. 1414. Gregor XII. odpovedal papeškim prestolu, ostala dva pa sta bila odstavljena. Toda že so se pojavili prvi znaki krivoverstva v Angliji z Viklifom in na Češkem s Husom. Vnel se je tudi boj, ali je papež nad cerkvenim zborom ali cerkveni zbor nad papežem, in vse to je že kazalo na velik prelom, ki je sto let pozneje nastal v Cerkvi.

Papeži in kultura

V dobi zapadnega verskega razkola je vstalo v Evropi gibanje, ki ga imenujemo humanizem. Težko je točno opredeliti to gibanje. Nekateri so se hoteli s tem gibanjem vrniti nazaj k predkrščanskemu poganstvu. Drugi so spet videli v njem nek upor proti svetni in cerkveni oblasti. Spet drugi pa so hoteli z njim obnoviti stare kulturne vrednote, ki so propadle s uničenjem rimskega svetovnega cesarstva. Gibanje je vladalo po vsej Evropi, in sicer pod vsemi tremi vidiki. Cerkev je takoj nastopila zoper prvi dve prizadevanji, oklenila pa se tretjega in takoj stopila na čelo tistih, ki so se trudili obnoviti nekdanjo slavo rimske in grške kulture. Vendarle pa so predstavniki Cerkve prevečkrat klonili pred poganskimi zahtevami pristašev tega gibanja in dali povod za izražanje tistih, ki vedno iščejo slabosti in grehov v Cerkvi. Šele veliko protestantsko krivoverstvo je izužilo cerkvene oblasti, da so nehali sklepati kompromise s svetom in se postavili na čelo velike krščanske obnove.

Zaradi svoje velike moči in velikega vpliva je papeštvo kmalu postalo središče velikega kulturnega preporoda. Novi papeži te dobe so bili zelo širokogrudni zahtevniki in podporniki kulturnega življenja. Celo sami so se odlikovali v kulturnem udejstvovanju. Nekateri pa so bili tudi taki, ki se niso znali izogniti vplivom poganskih struj med humanisti. Čeprav noben papež ni nikoli učil kaj takega, kar bi bilo razdružljivo s pristnim Kristusovim naukom, je vendarle bilo nekaj takih, ki niso delali časti svojemu visokemu poslanstvu. Kulturni preporod ob koncu srednjega veka ima torej svoje sončne in senčne strani.

Papeži, ki so se zlasti odlikovali po svojem velikem razumevanju in podporanju kulturnih stremeljenj, so: Nikolaj V., Pij II., Pavel II., Julij II. in Leon X. Leon X. je posebno znamenit zaradi tega, ker je začel zidati cerkev sv. Petra v Rimu, ki je največje delo umetnosti vseh časov. Delo te cerkve je zaupal največjim umetnikom tedanjega časa. Za Leonom X. je nadaljeval s podporanjem kulturnega preporoda Klement VII.

Ti papeži so si pridobili nedvomno veliko zaslug za dvig kulture. Vendar pa je bila njihova napaka ta, da so mnogokrat pozabili na svoje pravo poslanstvo in bolj skrbeli za kulturni kakor verski napredek. Tudi so bili nekateri izmed njih preveč ozkostrano omejeni na Italijo ter s svojim političnim delovanjem pospešili izbruh protestantskega krivoverstva, kakor je bilo to pri Juliju II., ki je bil drugače zglednega življenja, kar ne moremo reči o Aleksandru VI. (Nadaljevanje sledi.)

ZA NAŠE MLANJE

Laklad na otoku

PRIREJENO PO STEVENSONU

I.

Stari pomorščak

Pred več kot sto leti, ko so po morju že križarili morskí razbojnik in so ladje plule po morju s pomočjo jader, se je nekega dne približal nekemu malemu pristanu blizu Trsta star mož, kateremu je sledil nekdo, ki je potiskal pred seboj samokolnico, na kateri je bil precej velik kovčeg.

Starac je bil visoke postave in videti že zelo močan. Bil je obločen v mornarsko obleko, ki ni bila več nova. Njegove roke so bile raskave in obraz rjav, kakor obraz Arabca. Preko lica se mu je raztezala dolga brazgotina.

Ko je došel do gostilne »Pri admiralu«, se je ustavil in začel pazljivo gledati okoli sebe.

Ko so po morju razsajali morskí roparji in so po njem plule ladnice...

Nekaj časa je tiho žvižgal, nato pa je začel prepevati neko čudno pesem:

»Petnajst mož na mrtvega moža v zaboju, in steklenico žganja, juhuhu!«

Ker so vrata gostilne kljub njegovemu petju ostala zaprta, je potrkal nanje s svojo debelo palico.

Ko se je končno gostilničar prikazal na vratih, je starac takoj zahteval merico žganja.

»Ej! Pa dobrega mi prinesite, da me bo pogrel!«

Gostilničar se ni dolgo obotavljal. Prav kmalu je starac držal kozareček v rokah in pokušal vsebino kakor pravi izvedenec.

Ko se je pokrepčal, je znova začel gledati okoli sebe. Njegov pogled je begal po obrežju in po skalovju, ki se je dvigalo ob njem.

»Zelo lep je ta kraj,« je dejal, okrenivši se zopet k gostilničarju, ki je nepremično stal na vratih. »Vaša gostilna ima zelo lepo lego. Ali prihaja mnogo gostov k vam?«

»Zelo malo,« mu je odgovoril ta.

»Potem pa je ta kraj kakor nalašč zame,« Nato se je okrenil k možu s samokolnico.

»Prijatelj, kar razstori moj kovčeg,« mu je dejal. »A vas, krčmar, prosim, da mu pomagate odnesti ga v hišo. Rad bi nekaj časa ostal pri vas. Ne bojte se, pošteni jak sem. Tudi nimam velikih zahtev: jajca, gnat in žganje, to mi zadošča. Tam doli pa vidim majhen rtič, ki je zelo pripraven, da te mogoče z njega opazovati ladje, ki plovejo mimo. Prav zares je ta kraj kakor nalašč zame, tristo kosmatih!«

Krčmar ga je hotel nekaj vprašati, toda starac ga ni pustil do besede. Dejmal mu je:

»Gotovo hočete vedeti, kako mi je ime?... Recite mi kapitan. To zadostuje... Ahi sedaj razumem, kaj hočete reči... Tu imate!« je vzkliznil, segel v žep in pomolil krčmarju tri zlatnike. Nato je nadaljeval: »Ko te porabite, mi povejte, da poskrbim za druge.«

Pri teh besedah je tako ukazujoče pogledal gostilničarja, da si ta ni upal niti malo ugovarjati.

Sicer pa starac ni napravil na gostilničarja slabega vtisa. Čeprav je bil slabo obločen in je njegovo govorjenje bilo precej robato, se mu je vendar poznalo, da ni bil priprost mornar. Bolj je bil podoben mornariškemu podčastniku, ki je bil navajen ukazovati in zmerjati.

Neznaneec, o katerem zaenkrat nihče ni mogel izvedeti ničesar drugega kot to, kar je o sebi sam povedal, namreč, da je kapitan, se je torej nastanil v gostilni.

Krčmar je imel sina, kateremu je bilo ime Janko. Bil je to živahen in prebrisan deček, star komaj dvanajst let. Ta je prav kmalu postal neznanec pomočnik in celo zaupnik.

Neznani pomorščak je imel kaj čudne navade. Ves dan je hodil ob obrežju, s daljnogledom v roki, ali pa je šel proti rtiču in tam po cele ure gledal v daljavo. Zvečer pa je sedel v najbolj temen kot gostilniške sobe in praznil merice žganja drugo za drugo.

Sedel je molče v svojem kotu in se ni menil za ostale. V začetku se mu je tu pa tam približal kateri izmed gostov, da bi z njim pokramljali, toda starac mu je odgovoril s tako grozečim godrnjanjem in pogledal predreže tako prezirljivo, da je tega hipoma minilo vsako veselje do razgovora in se je brez očitavanja umaknil. Kmalu so vsi spoznali, da je najbolje, da ga puste pri miru.

Vaak večer, ko se je vračal z morskega obrežja, je povpraševal, če je med njegovo odsotnostjo prišel v gostilno kakšen mornar. Iz načina, kako je stavil svoje vprašanje, je bilo mogoče spoznati, da nikakor ni želel, da bi se srečal s kakšnim pomorščakom in da si je na vse načine prizadeval, da bi takšnim ljudem šel s poti. Če se je zgodilo, da se je kakšen mornar, ki je bil namenjen v Trst, ustavil v gostilni, ga je starac dolgo opazoval skozi steklena vrata jedilnice, nato pa je tiho odšel v svoj kot in se ves večer ni ganil.

Jankotu pa se starčevo vedenje ni zdelo tako skrivnostno.

Posrebal ga je do zadnje kaplje.

Ze prvi dan ga je neznaneec poklical na stran in mu dejal:

»Deček, če boš kdaj zagledal nekega mornarja, ki ima samo eno nogo, mi pridi takoj povedat. Č boš dobro pazil, boš v plačilo prejel vsak mesec srebrn novček.«

Janko je neprestano mislil na to čudno naročilo in silka skrivnostnega mornarja z eno samo nogo mu je bila vedno pred očmi. Še celo v sanjah ga je pogostokrat mučil.

Včasih je neznaneec zvečer preveč pil in tedaj je začel kričati in prepevati na vse grlo. Vsi

navzočji so ob takšnih prilikah morali molčati in ga poslušati.

Nekega večera pa je naletel na nekoga, ki se zanj ni zmenil in ki se njegovi zahtevi ni hotel pokoriti. Bil je to okrajni zdravnik, doktor Kopač.

Medtem ko je neznaneec prepeval in so vsi gostje molčali, je zdravnik nadaljeval s svojim pripovedovanjem, kakor da bi se nič ne bilo zgodilo.

Starac ga je nekaj časa grdo gledal, nato pa je udaril s pestjo po mizi, divje zaklel in zakričal:

Zvečer se je spravil v kot gostilniške sobe.

»Molčite, vi tam doli!«
»Ali govorite z menoj?« je mirno vprašal zdravnik.

»Da, prav z vami!«
»Povem vam torej nekaj, kar vas bo gotovo zanimalo. Če boste še naprej tako pridno praznili merice žganja, tedaj bo prav kmalu en nič vrednej manj na svetu.«

Te besede so starca še bolj razjarile. Planil je pokonel, potegnil izza pasa dolg nož in se grozeče približal zdravniku.

Ta pa se ni ganil. Komaj za spoznanje je okrenil glavo proti napadalcu in mu dejal s popolnoma mirnim glasom:

»Če takoj ne spravite svojega noža, boste še v nekaj tednih obsojeni na vislice.«

»Fant!« je vprašal.
(Nadaljevanje prih.)

Je raznih krajev

Blake. Položili smo k večnemu počitku dobrega in krščanskega moša, očeta številne družine, posestnika Klinarja Jakoba iz Fara. Pokopani je bil zelo priljubljen. »Domoljub« je zahajal v njegovo hišo in se sklonil vsa leta gospodarstva. Naj svetli pokopniku večna luč, ostale pa naj tolaži Bog! — Pri nas imamo hudo zimo. Snega je zapadlo sredi oktobra toliko, da kaj takega ne pomnijo najstarejši Bločani. Marsikateri je ostal brez drv in stelje.

občinski odbornik in član Hranilnice v Osilnici. Pokopanih večni mir! Preostale tolaži Bog!

Bezargi pri Osilnici. Dne 15. oktobra je zatisnil svoje trdne oči 2. g. ar. Jurij, posestnik na Bezargih. Dočakal je 78 let. Bolehal je malo časa. Pred enim letom mu je umrla žena. Njena inguba je moša hudo potrla. Bil je dober in delaven gospodar in zaveden krščanski oče. Naročnik »Domoljuba« je bil skoraj 45 let. Bil je več let

Mali oglasi

V Domoljubu se zaračunajo mali oglasi po besedah, in sicer plača tisti ki liče slabše L. 0,20 za besedo; v ženskih oglaših in dopisih beseda L. 1.—; v vseh drugih oglaših stane beseda L. 0,80. Vsem oglašom se prilepi še oglasni davek. Najmanjši znesek L. 7.—, za ženski oglas L. 30.—. Redni Domoljubovi naročniki plačajo polovico manj pri oglaših gospodarskega značaja.

Pristojbina za male oglase se plačuje naprej.

Suhe gobe

Jurčke in liščice kupi vsako količino po najvišji dnevni ceni trdica Fran Pogacnik v Ljubljani, Tyrševa cesta št. 23 (Javna shodišča).

10 lepih pujskov

6 tednov starih, prodam. Poizve se: Gatina 4. p. Grosuplje.

150 lir tedensko

lahko vsak zasluži! Pošljite znakico za odgovor. JOS. RATIO, LJUBLJANA VII.

Ugodno naprodaj

nekaj prvovrstnih stv. strojev, kolea, otroških vozičkov, harmonik itd. pri »Prometu«, nasproti kršćanske cerkve. Ob nedeljah dopolne na ogled.

Lep žrebček

6 mesecev star, na prodaj. Mehle Jože, Paradišče, p. Smarje-Sap.

Dve kravi

s telnikom — prodam. Jože Novak, Ponova vas 2. pri Grosupljem.

Mizarjski skobelnik

in nekaj orodja kupim. Perko, Breževa št. 16, Ljubljana VII.

Deklo

zmožno vseh kmetijskih del in tudi gospodinjstva, pridno in pošteno, ne mlajšo od 20 let, takoj sprejemljiva v službo. Naslov v upr. »Domoljub«: št. 12568.

Kovačnica

z vsem orodjem in stanovanjem, oddam na prometni točki blizu Ljubljane. Naslov v upr. »Domoljub«: pod št. 12458.

Reporeznice

na boben izdeluje Hromc Franc, kovač, Smartno ob Savi št. 3. p. Moste.

MALI OGLASI!
NE PREZRITE

Marija Bragar

Odkod sem, mati?

Prof. Niko Kuret

Delajmo jaslice!

V prednaročilu do 20. 1. m. samo L. 6.—

Megeč. Tu je umrla zadnji petek Jerica Janežič, žena trgovskega vrtnarja. Dosegla je častljivo starost 80 let. Rajska je bila mati g. Petra Janežiča, okrbnika pokopališča pri Sv. Križu v Ljubljani. Sinu in vsem sorodnikom izrekamo svoje sožalje. Naj počiva v miru.

St. Lovrenc na Dolenjskem. Našo šolo obiskuje nad dvesto otrok. Četrli razred smo razdelili v dve skupini in smo dobili še enega učitelja. Zaradi slabega vremena je bil šolski obisk slab, ker

Jedilno olje

nadomestek si lahko pripravite sami z našim preizkušenim praškom »Amisom«. — 1 zavitek Amisana zadostuje za 1 in pol litra oljate mešanice in velja L. 1,50, po pošti L. 2,50. — Denar morate poslati v naprej. Navodilo je zraven.

Prodaja drogerija Kanc, Ljubljana, Židovska ul. 1. Na delu pa zahtevajte Amisan prašek pri Vašem trgovcu ali zadrugi.

otrokom manjka dobrih čevljev. — Zima letina je bila pri nas dobra. Slabše pa je s krompirjem. Ajde smo pridelali komaj za seme. Tudi sadja ni bilo skoraj nič. Sizo vreme ovira končna dela pri gradnji novega dela ceste na Catež. — Mlekarna se na novo ureja. Dnevni dohod mleka se je dvignil na 700 litrov. Mlekarna plačuje mleko po 1,10 lire.

Moštova esenca Mostin

Z našo umetno esenco Mostin si lahko vsakdo z malimi stroški pripravi izborni, obetno in zdravo domačo pijačo. Cena 1 stekla, za 150 litrov L. 15.—, po pošti L. 23,50, 2 steklenici po pošti L. 42.—, 3 steklenice po pošti L. 57,50.

Prodaja drogerija Kanc, Ljubljana, Židovska ul. 1.

Na delu pa zahtevajte Mostin pri Vašem trgovcu ali zadrugi, ker si pripravite polnino.

Kočevske planine. Tu je žgal ogelje 21 letni ogiljar Alojz Vrtnik in Rdečega Kala pri Dobrnikah. Zraven ogiljarne si je postavil zasloni barak, v kateri je med žganjem ogilja spal. Sneg je ponoči odlovil nad barako težko vejo, pod katero težo se je baraka sesula in pokopala pod seboj Vrtnika. Ogiljar je pri tem dobil hude poškodbe in se zdravi v bolnišnici.

»Slovenčev koledar« lahko prednaročite in plačate še do vključno 25. nov. 1941

Zastopniki!

Do 25. t. m. delajte z vso vnemo, da bo vsaka družina v vaši in sosednji fari imela koledar! Seznane naročnikov moramo dobiti vsaj do 27. t. m.

DECKOM IN DEKLICAM od 8. do 12. leta, 20 strani. Cena L. 2.—

Zgodovina jaslic. — Kaj nam jaslice govore: lepe adventne misli. — Kako si jih sam napravim: strokovna navodila za lepo adventno delo. Okrog 100 strani in 30 slik.

Založba »NOVA STVAR« Ljubljana

Preizkušen redni prašek

»Redin« za prašiče

Pri malih prašičkih pospešuje Redin prašek hitro rast, krepi kosti in jih varuje raznih bolezni. Večji prašiči pa se čudovito hitro redijo in dobro prebavljajo. Zadostuje že 1 zavitek za 1 prašič ter stane 1 zav. L. 5.—, po pošti L. 9.—, 3 zav. po pošti L. 19.—, 4 zav. po pošti L. 24.—. Mnogo zahvalnih pism. Pazite: pravi Redin se dobi samo z gornjo sliko.

Prodaja drogerija Kanc, Ljubljana, Židovska ul. 1. Na delu pa zahtevajte Redin pri Vašem trgovcu ali zadrugi, ker si pripravite polnino.

Naročniki iz Trbiške in Gorške province morajo poslati denar naprej.

Izšla je

Družinska pratika za leto 1942.

Dobili jo boste za ceno

L. 2.—

v ljudski knjižarni, v trgovini Nitman in v vseh drugih knjigarnah in mnogih trgovinah v Ljubljani in na deželi.

Ker naklada ni velika, serite takoj po pritiki sv. Družine.

JABLIN - Jabolčnik

za izdelavo umetne domače pijače. Vas stane za 50 litrov zavitek L. 11,40, po pošti L. 16.—, 2 zavitka po pošti L. 30.—, 3 zavitki po pošti L. 43.—

Prodaja Drogerija Kanc

Ivan Kanc - Ljubljana - Nebotičnik

Slivovko, hruševce, pelinkovec in rum

si lahko prav poceni sami napravite. 1 steklenica naše umetne esence za napravo 5 litrov slivovke, hruševca, pelinkovca ali rumu stane L. 15.—, po pošti L. 21.—, 2 steklenici po pošti L. 30.—, 3 steklenice po pošti L. 51.—. Točna navodila na vsaki steklenici.

Prodaja drogerija Kanc, Ljubljana, Židovska ul. 1.

»Domoljub« stane 15 lir za celo leto, za inozemstvo 30 lir. — Dopise in spise sprejema uredništvo »Domoljuba«, naročnika, in-rate in reklamacije pa uprava »Domoljuba«. — Oglasi se zaračunajo po posebnem ceniku. — Telefon uredništva in uprave: št. 40-44. Izdajatelj: dr. Gregorij Pečjak. — Urednik: Jože Košiček. — Za ljudsko tiskarno: Jože Kramarič.